

Avocați independenți, democrații puternice:

importanța autoreglementării

Revista Avocatul

Uniunea Națională a Barourilor din România

SUMAR

1. Editorial (*Avocat.dr Traian Briciu, Președintele UNBR*)
2. CCBE: Autoreglementarea și Comitetul privind Deontologia (*Éric Balate, Președintele comitetului pentru deontologie al CCBE*)
3. O succintă analiză a independenței avocatului în situația asistenței judiciare din oficiu și, respectiv, sub forma ajutorului public judiciar (*Avocat dr. Sergiu I. Stănilă, Vicepreședinte UNBR*)
4. Profesia de avocat: independență și interdependență. Noțiuni contradictorii sau legătură indisolubilă? (*Avocat Marian Șenchiu, Decan Baroul Vaslui*)
5. Libertăți și vulnerabilități în activitatea de reprezentare a avocatului (*Avocat Eugen Tițoiu, Baroul Dolj*)
6. Amenințări actuale la adresa independenței avocatului (*Av. Ana Maria Calagi, Av. Oana Racoviceanu, Baroul Constanța*)
7. În căutarea independenței ... (pierdute?) (*Avocat dr. Elena-Cristina Savu, Formator INPPA, Centrul teritorial Brașov, Baroul Brașov, Avocat stagiar Daniela Silaghi, Baroul Mureș*)
8. Independența avocatului - un concept cu semnificație de principiu și valoare fundamentală (*Avocat Stagiari Paula-Denisa Gliga, Baroul Mureș*)
9. Independența avocatului: de la Hamlet la prezent (*Avocat Daniela Silaghi, Baroul Mureș*)
10. Compendiu: Independența avocatului în deciziile CJUE și CtEDO
11. O Convenție Europeană pentru apărarea profesiei de avocat

ORICE BREȘĂ ÎN INDEPENDENȚA PROFESIONALĂ ARE AFECT PRIN RICOȘEU ASUPRA CELORLALTE PRINCIPII FUNDAMENTALE ALE PROFESIEI DE AVOCAT

Avocat dr. Traian Briciu

Președintele UNBR

„Avocați independenți, democrații mai puternice: importanța autoreglementării” este tema propusă de Consiliul Barourilor și Societăților de Drept din Europa (CCBE) în acest an pentru Ziua Europeană a Avocaților, ca prilej de reflecție și de conștientizare a problemelor pe care le întâmpină profesia. Este pentru a doua oară, într-un interval de timp destul de scurt – 2021 și 2024 – când CCBE recomandă o temă legată de independența avocaților, ceea ce înseamnă că ne confruntăm cu provocări în forme noi și foarte acute, existente la nivel european. Însă, cum putem observa, anul acesta CCBE extinde tematica independenței, punând accent pe importanța autoreglementării. Într-adevăr, independența avocatului și cea a profesiei sunt noțiuni diferite, însă sunt interconținute și garantate de autoreglementare.

Întrucât colegii mei au dezbătut pe larg în această publicație problema independenței avocatului, voi aborda în special provocările care sunt mai puțin evidente, însă acționează mai lent, dar sigur, și anume cele ce vizează independența profesiei de avocat. Aceste provocări sunt determinate de schimbările disruptive care se produc la nivelul ofertei avocațiale, subsumate presiunilor economice.

Din 2015, odată cu hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în cauza *Birutė Šiba împotriva Arūnas Devėnas*, a devenit foarte clar că serviciile avocațiale sunt supuse dreptului consumatorilor, avocatul fiind asimilat furnizorului de servicii, iar clientul, consumatorului. Acesta a fost momentul unei schimbări de paradigmă în ceea ce privește identitatea și scopul profesiei de avocat, dând undă verde unei comercializări excesive, sub presiunea unei piețe globalizate.

Deceniul care a urmat a adus schimbări drastice la nivelul ofertei serviciilor avocațiale, deturnând scopul social către cel economic, care erodează identitatea și independența profesiei. Nevoia de noi modele economice pentru a face față presiunii pieței, inter-profesionalitatea, platformele de intermediere avocat client, impactul inteligenței artificiale, evoluția așteptărilor tinerelor generații într-o direcție mult mai pragmatică sunt factori inexorabili ai schimbării, care nu pot fi blocați sau eludați sub nicio formă. Totodată, dacă privim cu atenție, aceștia pun sub semnul întrebării noțiunile fundamentale ce stau la temelia profesiei, anume independența și responsabilitatea.

Trebuie să conștientizăm că orice breșă în independența profesională are afect prin ricoșeu asupra celorlalte principii fundamentale în special secretul profesional. Dacă parcurgem jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene observăm că independența avocatului față de orice influențe externe, inclusiv față de client, este condiția esențială pentru recunoașterea caracterului confidențial

al comunicărilor avocat client¹, chiar și a recunoașterii cheltuielilor de judecată sub formă de onorarii² de către instanța europeană. De aceea, tot CJUE consideră că reglementările barourilor care restrâng concurența – cum ar fi restricțiile de publicitate - nu sunt, în mod automat, ilegale, atâta timp cât sunt justificate de obiective legitime, cum ar fi protejarea independenței profesionale și asigurarea calității serviciilor juridice³.

Or, avocații care activează în medii extrem de comerciale ar putea pierde din independența profesională, fiind nevoiți să se supună presiunilor de pe piață sau din partea clienților, chiar dacă acestea contravin principiilor etice. Comercializarea profesiei de avocat poate avea o serie de efecte asupra calității serviciilor juridice, a eticii profesionale și a percepției publice asupra avocaturii, îndepărtarea de la misiunea socială a profesiei.

Autoreglementarea profesiei de avocat reprezintă o piatră de temelie pentru asigurarea independenței și a responsabilității acestei profesii, dar vine cu numeroase provocări. Printre acestea, cele mai importante sunt echilibrarea cerințelor pieței și apărarea principiilor care stau la baza profesiei, dar și a încrederii publicului în avocați.

Cu alte cuvinte, o primă provocare este cum putem să menținem, prin autoreglementare, standardele etice ridicate într-un mediu economic extrem de competitiv, protejând în același timp independența avocaților de influențe comerciale excesive.

De aici rezultă și alte provocări acute la care profesia trebuie să răspundă prin autoreglementare: Cum putem să ținem pasul cu evoluția rapidă a tehnologiei și să oferim un cadru etic adecvat pentru utilizarea acestor noi instrumente, păstrând în același timp calitatea și confidențialitatea serviciilor juridice? Cum putem să asigurăm un acces echitabil la servicii juridice de calitate pentru toți cetățenii, indiferent de statutul economic, fără a afecta independența profesiei? Șirul provocărilor poate continua.

După cum știți, un obiectiv principal al profesiei în perioada imediat următoare este adaptarea legislației profesionale la noile realități, care înseamnă a răspunde prin autoreglementare provocărilor menționate și altora. Vă invit să reflectați asupra temei independenței avocatului și a profesiei și a consecințelor pe care le-ar putea avea lipsa acesteia. Într-adevăr, așa cum a observat CCBE, independența profesiei ar putea deveni irecuperabilă dacă nu o conservăm prin autoreglementare, efectul fiind pierderea identității profesionale.

¹ Hotărârea CJUE din 18 mai 1982. - AM & S Europe Limited împotriva Comisiei Europene (Cauza 155/79),

Hotărârea CJUE din 26 iunie 2007 -Cauza Ordre des barreaux francophones et germanophones și alții împotriva Conseil des ministres (C-305/05)

Hotărârea CJUE Marea Cameră din 14 septembrie 2010 - „Akzo Nobel Chemicals” și „Akcros Chemicals” (C-550/07 P)

² Hotărârea CJUE (Marea Cameră) din 4 februarie 2020 - Uniwersytet Wrocławski și Republica Polonă vs. Agenția Executivă pentru Cercetare (C-515/17 P)

³ Hotărârea CJUE din 19 februarie 2002 – Wouters și alții împotriva Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten (C-309/99)

Éric BALATE

Președintele comitetului pentru deontologie al CCBE

Comitetul de Deontologie este un forum permanent pentru autoreglementare în cadrul CCBE. Reunește experți în reglementare și etică profesională din rândul membrilor CCBE. Ca atare, se ocupă de o varietate de reguli profesionale și de modul în care acestea ar trebui interpretate în lumea globală din ce în ce mai interconectată, unde practica transfrontalieră și implicațiile multor legi sunt norma. Fie prin grupuri de lucru interne sau sesiuni plenare, această activitate contribuie la înțelegerea problemei extrem de sensibile a deontologiei avocaților. Nu aș trăda secretul activității comisiei dacă aș menționa măsura în care fiecare dispoziție care îi este fie supusă examinării, fie că este destinată să fie prezentată sub forma unui cod de conduită sau model de cod, este analizată cu atenție. Membrii vin cu un nivel înalt de expertiză care le permite să demonstreze cu precizie de ce măsura propusă trebuie acceptată și cum ar trebui redactată, ținând cont de faptul că de foarte multe ori, după cum știm, diavolul se ascunde în detalii. Prin urmare, nimeni din acest grup nu poate, mai bine ca altcineva, să denunțe potențialele riscuri. Este, desigur, mai dificil să ajungi la un acord atunci când există diferențe atât de profunde între etica diferiților avocați din diferite țări, fiecare având propria sa cultură juridică, tradiții și interpretări ale principiului de bază al profesiei. Mai mult, este întotdeauna ușor să cădem de acord asupra câtorva elemente de bază care par incontestabile, dar când vine vorba să le dezvoltăm la nivelul unei reguli de zi cu zi, dacă nu obligatorii, atunci cel puțin care să poată influența conduita, aici avem nevoie de toată rigoarea inerentă unui mecanism de autoreglementare care își revizuieste sistematic activitatea.

Autoreglementarea nu înseamnă corporatism. Autoreglementarea este pur și simplu un mecanism de luare în considerare a pluralității de interese fără să existe o constrângere externă. Este o componentă esențială a independenței avocaților. Comitetul privind deontologia este o platformă pentru încurajarea reflecției continue asupra reglementării și eticii profesionale a avocaților și asupra modului în care acestea evoluează odată cu schimbarea circumstanțelor politice, sociale și economice. Membrii Comitetului fac constant schimb de opinii cu privire la chestiuni precum interpretarea Codului de conduită CCBE în legătură cu activitățile transfrontaliere și discuțiile privind regulile deontologice acceptate de comun acord, reflectate în prezent în Codul de conduită. Odată cu creșterea recentă a utilizării noilor tehnologii de către avocați, există numeroase întrebări cu privire la modul de interpretare a obligațiilor actuale în aceste noi circumstanțe. De exemplu, ce înseamnă protecția confidențialității avocat-client în epoca e-mailurilor, a rețelelor sociale și a aplicațiilor de mesagerie instantanee? Care sunt riscurile utilizării inteligenței artificiale în practica juridică de zi cu zi și la ce ar trebui să acorde o atenție deosebită avocații?

Alte exemple de întrebări pot fi: ce fel de cunoștințe ar trebui să știe avocații pentru a fi la zi și pentru a putea oferi consultanță și reprezentare clienților lor într-un mod competent și care să susțină

standardele înalte ale profesiei? Comitetul se implică activ atât în monitorizarea cât și în discutarea diferitelor propuneri legislative și politice la nivelul UE care au impact asupra profesiei de avocat și asupra practicii juridice. Acestea includ finanțarea litigiilor de către terți sau protecția confidențialității avocat-client în contextul activităților de supraveghere.

Cu ocazia Zilei Europene a Avocaților din 25 octombrie, care se concentrează pe importanța autoreglementării în profesia de avocat, dorim să mulțumim tuturor experților din acest Comitet pentru energia și calitatea muncii lor.

O SUCCINTĂ ANALIZĂ A INDEPENDENȚEI AVOCATULUI ÎN SITUAȚIA ASISTENȚEI JUDICIARE DIN OFICIU ȘI, RESPECTIV, SUB FORMA AJUTORULUI PUBLIC JUDICIAR

Avocat dr. Sergiu I. STĂNILĂ

Vicepreședinte UNBR

Abstract:

Independența avocatului și cea a profesiei sunt noțiuni diferite, însă strâns interconectate. Protecția și garanțiile independenței se aplică ambelor, în interesul cetățeanului și a bunei administrări a justiției. Problema prezintă interes atât din perspectivă generală, cât și din cea a avocatului înscris în Registrul de Asistență Judiciară, care prestează asistență în cauzele penale în care apărarea este obligatorie, în cauzele non-penale, ca modalitate de acordare a ajutorului public judiciar, precum și cea acordată la solicitarea organelor administrației publice locale.

Independența profesiei de avocat și independența avocatului

Este independența profesiei de avocat distinctă de independența avocatului?¹ În ceea ce privește profesia de avocat, potrivit art. 1 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat republicată², în continuare *Lege* sau *Legea*, aceasta este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile legii și ale statutului profesiei. În ceea ce privește avocatul, art. 2 alin. (1) din Lege stipulează că în exercitarea profesiei avocatul este independent și se supune numai legii, statutului profesiei și codului deontologic. În același art. 2, alin. (3) teza finală, instituie obligația instanțelor autorității judecătorești, a altor organe de jurisdicție, a organelor de urmărire penală, a autorităților și instituțiilor publice, a altor persoane fizice sau juridice de a permite și de a asigura avocatului desfășurarea nestingherită a activității sale, în condițiile legii.

Dispoziții similare se regăsesc și în Statutul Profesiei de Avocat³, în continuare *Statut* sau *Statutul*, care, în art. 1 alin. (1) statuează că profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare, funcționare și conducere autonome, iar în alin. (2), reglementează ca principii fundamentale ale exercitării profesiei de avocat, principiul libertății și principiul independenței. De asemenea, art. 62 din Statut distinge între independența profesiei, autonomia baroului și, respectiv, exercitarea liberă a profesiei de avocat, care nu pot fi îngărdite sau limitate prin actele autorităților administrației publice, ale instanțelor judecătorești, ale Ministerului Public sau ale altor autorități decât în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege. Ar putea fi echivalată *exercitarea liberă a profesiei de avocat* cu *independența avocatului*, caz în care aceasta din urmă ar putea fi îngărdită sau limitată în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege?

¹ A se vedea și Mădălin-Irinel NICULEASA, *Independența Avocatului*, publicat în <https://www.juridice.ro/essentials/6434/independenta-avocatului>, sursă accesată la data de 14.10.2024.

² Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat a fost republicată în Monitorul Oficial nr. 440/24.05.2018.

³ Statutul Profesiei de Avocat a fost adoptat prin Hotărârea Consiliului UNBR nr. 64/03.12.2011 și a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 898/19.12.2011.

Independența avocatului și a profesiei în jurisprudența CJUE și în documentele europene

În cauzele conexe C-515/17 P și C-561/17 P (C-561/17 P)⁴, CJUE a reținut că (pct. 62) *în această privință, trebuie subliniat că, deși misiunea de reprezentare de către un avocat prevăzută la articolul 19 al treilea și al patrulea paragraf din statut trebuie exercitată în interesul unei bune administrări a justiției, obiectivul acestei misiuni constă mai ales, astfel cum a arătat și domnul avocat general la punctul 104 din concluziile sale, în protejarea și în apărarea în condiții optime a intereselor mandantului, în deplină independență, precum și cu respectarea legii și a normelor profesionale și deontologice.*

În cauza C-110/21 P⁵, Pct. 47, CJUE a reținut că *în acest context, obiectivul misiunii de reprezentare de către un avocat (...) care se exercită în interesul unei bune administrări a justiției, constă, înainte de toate, în protejarea și în apărarea în condiții optime a intereselor mandantului, în deplină independență, precum și cu respectarea legii, a normelor profesionale și a normelor deontologice.* Pct. 48 - *pe de altă parte, deși noțiunea de „independență” a avocatului a fost dezvoltată inițial în contextul confidențialității documentelor în domeniul dreptului concurenței, jurisprudența precizând în această privință că avocatul este un auxiliar al justiției chemat să furnizeze, în interesul superior al acesteia, asistență juridică clientului său, trebuie totuși să se constate că definiția acestei noțiuni a cunoscut recent o evoluție în materie de reprezentare în fața instanțelor Uniunii, criteriul predominant reținut în această privință fiind în prezent protecția și apărarea intereselor clientului.*

Carta principiilor de bază ale avocatului european care a fost adoptată la ședința plenară din Bruxelles la 24 noiembrie 2006⁶, statuează în Principiul (a) – Independența și libertatea de a asigura apărarea și consilierea clientului său, că *avocatul trebuie să fie liber în sens politic, economic și intelectual atunci când acționează în cauza clientului său, când acordă consultații sau când își reprezintă clientul. Aceasta înseamnă că avocatul trebuie să fie independent față de stat sau de alte interese puternice și nu trebuie să permită ca această independență să fie compromisă de presiuni nepotrivite din partea asociațiilor săi. Avocatul trebuie să rămână, de asemenea, independent față de clientul său dacă avocatul dorește să se bucure de încrederea terților și a instanței de judecată. Un avocat nu poate asigura o calitate înaltă a serviciilor sale fără a rămâne total independent de clientul său.*

De asemenea, Codul Deontologic al avocaților din Uniunea Europeană⁷, reglementează independența ca principiu general: *Multitudinea îndatoririlor care îi revin avocatului impune o*

⁴ Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 4 februarie 2020 – Uniwersytet Wrocławski/Agencja Executivă pentru Cercetare (REA) (C-515/17 P), Republica Polonă/Uniuersytet Wrocławski, Agencja Executivă pentru Cercetare (REA) (Recurs – Acțiune în anulare – Articolul 19 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene – Reprezentarea părților în acțiunile directe în fața instanțelor Uniunii – Avocat care are calitatea de terț în raport cu reclamanta – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene), (2020/C 137/03) disponibilă în extras aici: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:62017CA0515&from=EN>, sursă accesată la data de 14.10.2024. Curtea, întrunită în Marea Cameră, a anulat ordonanța Tribunalului care respinsese ca vădit inadmisibilă acțiunea introdusă de Universitatea din Wrocław împotriva unor decizii ale Agenției Executive pentru Cercetare (REA) pentru motivul că consilierul juridic care reprezintă această universitate nu îndeplinește condiția de independență impusă de Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene - <https://www.juridice.ro/671852/cjue-c-515-17-p-si-c-561-17-p-tribunalul-a-savarsit-o-eroare-de-drept-statuand-ca-existenta-unui-contract-privind-activitatea-didactica-intre-o-parte-si-avocatul-sau-adouce-atingere-cerintei-de-indep.html>, sursă accesată la data de 14.10.2024.

⁵ Hotărârea Curții (Camera a doua) 14 iulie 2022 (*) „Recurs – Acțiune în anulare – Articolul 19 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene – Reprezentarea părților neprivilegiate în cadrul unei acțiuni directe în fața instanțelor Uniunii Europene – Profesor universitar – Profesor care predă la universitatea reprezentată în cadrul acestei acțiuni, precum și care exercită funcții de coordonator și de șef de echipă al proiectului care face obiectul litigiului – Condiția de independență – Existența unui interes direct și personal în soluționarea litigiului” disponibilă aici: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=CE5E57B370A82A5118660BA418B3FB90?text=&docid=262940&pagelndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2382967>, sursă accesată la data de 14.10.2024.

⁶ Disponibilă aici: https://www.ccbe.eu/NTCdocument/Codul_Deontologic_fi31_1253625489.pdf, sursă accesată la data de 14.10.2024.

⁷ Codul Deontologic al avocaților din Uniunea Europeană a fost adoptat în Sesiunea Plenară din data de 28 octombrie 1998, și modificat ulterior în Sesiunile Plenare ale CCBE din 28 noiembrie 1998, 6 decembrie 2002 și 19 mai 2006. Disponibil aici: https://www.ccbe.eu/NTCdocument/Codul_Deontologic_fi31_1253625489.pdf, sursă accesată la data de 14.10.2024.

independență absolută a acestuia, scutită de orice presiune, îndeosebi de presiunea derivată din propriile sale interese sau datorată influențelor din afară. Această independență este, de asemenea, necesară atât pentru încrederea în justiție, cât și pentru încrederea în imparțialitatea judecătorului. Prin urmare, avocatul trebuie să evite orice prejudiciere a independenței sale și să vegheze la a nu neglija etica sa profesională pentru a-i mulțumi pe clienții săi, pe judecător sau pe terți.

Garanții ale independenței profesiei de avocat și a avocatului în reglementările naționale

Întreaga filosofie a Legii nr. 51/1995 susține atât independența profesiei de avocat, cât și independența avocatului. Problema ridicată de acest studiu prezintă interes și din perspectivă generală, nu numai din perspectiva avocatului înscris în Registrul de Asistență Judiciară, care prestează asistență în cauzele penale în care apărarea este obligatorie, în cauzele non-penale, ca modalitate de acordare a ajutorului public judiciar, precum și cea acordată la solicitarea organelor administrației publice locale.

În continuare, art. 2 alin. (4) din Lege reglementează dreptul oricărei persoane de a-și alege în mod liber avocatul. Se observă aici că legiuitorul nu a utilizat sintagma *în condițiile legii*, ceea ce aparent ar duce la concluzia că de la această regulă nu există nicio excepție. Ca un corolar, art. 128 alin. (1) din Statut statuează că onorariile se stabilesc liber între avocat și client, în limitele legii și ale prezentului statut.

Apoi, art. 4 din Lege statuează că în exercitarea profesiei și în legătură cu aceasta, avocatul este protejat de lege.

Potrivit art. 11 din Lege, avocatul este dator să păstreze secretul profesional privitor la orice aspect al cauzei care i-a fost încredințată, cu excepția cazurilor prevăzute expres de lege.

Independența avocatului este asigurată și de reglementările privind condițiile pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru a deveni avocat⁸.

Prezintă relevanță în materia independenței avocatului și dispozițiile art. 34 din Lege, potrivit cărora, pentru asigurarea secretului profesional, actele și lucrările cu caracter profesional aflate asupra avocatului sau în cabinetul său sunt inviolabile. Percheziționarea avocatului, a domiciliului ori a cabinetului său sau ridicarea de înscrisuri și bunuri nu poate fi făcută decât de procuror, în baza unui mandat emis în condițiile legii, cu excepția înscrisurilor care conțin comunicări între avocat și clientul său și a înscrisurilor care conțin consemnări efectuate de către avocat cu privire la aspecte referitoare la apărarea unui client, acestea neputând fi nici ridicate și nici confiscate. De asemenea, convorbirile telefonice ale avocatului nu pot fi ascultate și nici înregistrate, cu niciun fel de mijloace tehnice, iar corespondența sa cu caracter profesional, nu poate fi interceptată și nici înregistrată, decât în condițiile și cu procedura prevăzute de lege. În fine, raportul dintre avocat și persoana pe care o asistă sau o reprezintă nu poate forma obiectul supravegherii tehnice decât dacă există date că avocatul săvârșește ori pregătește săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute în art. 139 alin. (2) Cod Procedură Penală. Dacă pe parcursul sau după executarea măsurii rezultă că activitățile de supraveghere tehnică au vizat și raporturile dintre avocat și suspectul ori inculpatul pe care acesta îl apără, probele obținute nu pot fi folosite în cadrul niciunui proces penal, urmând a fi distruse, de îndată, de către procuror. Judecătorul care a dispus măsura este informat, de îndată, de către

⁸ A se vedea art. 12 și urm. din Legea nr. 51/1995 republicată.

procuror. Judecătorul dispune informarea avocatului.

În continuare, potrivit art. 35 alin. (1) din Lege, contactul dintre avocat și clientul său nu poate fi stârnjenit sau controlat, direct sau indirect, de niciun organ al statului.

În fine, potrivit art. 38 alin. (1) din Lege, în exercitarea profesiei, avocații sunt parteneri indispensabili ai justiției, ocrotiți de lege.

Independența profesiei de avocat și independența avocatului sunt de esență însăși a garantării dreptului la apărare. Statul Român garantează dreptul la apărare, care se exercită în tot cursul procesului judiciar prin avocat, ales sau numit din oficiu⁹. A susține o altă teză, înseamnă a afecta însuși dreptul la apărare.

Avocatul înscris în Registrul de Asistență Judiciară trebuie să fie la fel de independent ca și avocatul ales

Dispozițiile de mai sus nu disting după cum este vorba despre un avocat ales, care prestează oricare dintre activitățile enumerate de art. 3 din Lege sau, respectiv, de unul înscris în Registrul de Asistență Judiciară. În acest context, principiul independenței profesiei de avocat subzistă și în cazul avocatului înscris în Registrul de Asistență Judiciară.

Totuși, câteva elemente, cum sunt condițiile pe care trebuie să le îndeplinească avocatul pentru a se înscrie în Registrul de Asistență Judiciară, modalitatea de desemnare/alegere a avocatului, modalitatea de formare și, respectiv, de plată a onorariului convenit avocatului, exercitarea mandatului încredințat, pot fi analizate pentru a observa în ce măsură este sau nu afectată independența avocatului care prestează asistența judiciară din oficiu sau sub forma ajutorului public judiciar,

În ceea ce privește condițiile pe care trebuie să le îndeplinească avocatul pentru a se înscrie în Registrul de Asistență Judiciară, înscrierea se realizează la cererea avocatului interesat¹⁰. Remarcăm o deosebire în ceea ce privește aria teritorială în care avocatul înscris în Registrul de Asistență Judiciară își poate desfășura activitatea, acesta activând numai în raza baroului din care face parte. Spre deosebire de acesta, avocatul ales poate să își desfășoare activitatea la orice instanță sau parchet de pe teritoriul României, singurele limitări fiind cele reglementate de art. 22 din Lege¹¹. Dobândirea calității de avocat înscris în Registrul de Asistență Judiciară se realizează în urma admiterii cererii formulate, de către consiliul baroului. Înscrierea avocatului în Registrul de Asistență Judiciară poate fi respinsă, motivat, de către consiliul baroului¹².

Aceste reglementări care aparent instituie niște limitări de la exercitarea profesiei de avocat, nu pot fi privite ca afectând independența avocatului, atâta vreme cât nu interpretăm în mod absolut

⁹ Art. 24 din Constituția României.

¹⁰ Art. 80 din Legea nr. 51/1995 republicată.

¹¹ Potrivit art. 22 din Legea nr. 51/1995 republicată:

- (1) Avocatul stagiar poate pune concluzii numai la judecătoria și poate asista ori reprezenta partea la organele și instituțiile prevăzute la art. 3.
- (2) Avocații stagiați, după înscrierea în barou, au obligația să urmeze cursurile Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților, în perioada de stagiu.
- (3) Avocatul definitiv are dreptul să pună concluzii la toate instanțele, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curții Constituționale, unde va putea pune concluzii dacă are o vechime neîntreruptă în profesie de cel puțin 5 ani de la definitivare.
- (4) Avocatul definitiv este obligat să frecventeze formele de pregătire profesională continuă organizate de barou, Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților sau de formele de exercitare a profesiei, în condițiile prevăzute de Statutul profesiei de avocat.

¹² Art. 80 alin. (4) din Legea nr. 51/1995 republicată.

această sintagmă.

În ceea ce privește alegerea avocatului, trebuie să observăm mai întâi cine este clientul, respectiv cine este beneficiarul activității profesionale a avocatului. Pot fi susținute două direcții de interpretare.

Într-o interpretare, clientul avocatului este persoana fizică sau juridică în procesul penal, pentru care avocatul prestează asistența judiciară din oficiu, atunci când apărarea este obligatorie și, respectiv, persoana fizică în procesul non-penal, pentru care avocatul prestează asistența judiciară sub forma ajutorului public judiciar. Sunt multe argumente care susțin această teză, amintindu-le pe cele mai relevante: potrivit art. 2 alin. (2) din Lege, avocatul promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului, iar potrivit art. 39 alin. (2) din Lege, avocatul este obligat să depună toată diligența pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale clienților și să uzeze de mijloacele prevăzute de lege, pe care le consideră favorabile acestora. Această teză este susținută și de dispozițiile care reglementează dreptul la apărare al suspectului și inculpatului în procesul penal, precum și de cele care reglementează dreptul persoanei fizice la ajutor public judiciar sub forma asistenței judiciare și, respectiv, extrajudiciare prin avocat, în procesul non-penal.

Pornind de la concluzia de mai sus, respectiv clientul avocatului este persoana fizică sau juridică în procesul penal, pentru care avocatul prestează asistența judiciară din oficiu, atunci când apărarea este obligatorie și, respectiv, persoana fizică în procesul non-penal, se observă mai multe particularități.

Clientul nu își poate exercita dreptul de a alege în mod liber avocatul, reglementat așa cum am arătat mai sus, de dispozițiile art. 2 alin. (4) din Lege. Avocatul este desemnat/ales de barou, în conformitate cu dispozițiile art. 77 lit. c) din Lege, dintre avocații înscriși în Registrul de Asistență Judiciară. În cazul ajutorului public judiciar, desemnarea avocatului este atributul decanului baroului sau avocatului căruia decanul i-a delegat această atribuție¹³. Nici încetarea raportului juridic nu mai este lăsată de legiuitor la dispoziția părților, avocatul desemnat să acorde ajutorul public judiciar neputând refuza această sarcină profesională, decât în caz de conflict de interese sau pentru alte motive justificate. Există și o situație de excepție în cazul ajutorului public judiciar sub forma asistenței din partea unui avocat, respectiv dreptul beneficiarului ajutorului public judiciar de a solicita el însuși desemnarea unui anumit avocat, cu consimțământul acestuia, în condițiile legii¹⁴.

Onorariul convenit avocatului pentru activitatea prestată nu se mai stabilește liber, între avocat și client, așa cum reglementează art. 128 alin. (1) din Statut și nici nu este plătit de către client. Astfel, pentru asistența judiciară acordată¹⁵, avocatul desemnat are dreptul la un onorariu stabilit de organul judiciar, în limitele sumelor stabilite prin protocolul încheiat între U.N.B.R., Ministerul Justiției și Ministerul Public. Plata onorariului pentru asistența judiciară acordată se face lunar prin virament bancar, pe baza documentelor pentru decontare prevăzute la art. 81 alin. (2), avizate de consiliul baroului. Sumele necesare pentru plata onorariilor sau, după caz, a remunerațiilor pentru asistența judiciară se virează, lunar, în condițiile legii, într-un cont distinct, deschis de fiecare barou. Respectarea de către barouri a destinației fondurilor astfel virate face și obiect al controlului U.N.B.R., în condițiile stabilite de Statutul profesiei de avocat¹⁶.

¹³ Art. 71 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 republicată.

¹⁴ Art. 152 alin. (4) din Statutul Profesiei de Avocat.

¹⁵ Art. 81 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 republicată.

¹⁶ Art. 82 din Legea nr. 51/1995 republicată.

În mod evident, relația dintre client și avocat nu se mai stabilește în baza unui contract de asistență juridică încheiat în formă scrisă, așa cum reglementează art. 28 alin. (1) din Lege, izvorul relației client - avocat fiind în această situație legea.

Într-o a doua interpretare, clientul avocatului este Statul Român, plecând de la premisa că acesta are obligația de a garanta exercitarea dreptului la apărare suspectului și inculpatului în procesul penal și, respectiv, de a asigura persoanei fizice dreptul la asistență prin avocat, ca formă de ajutor public judiciar, în procesul non-penal. Statul Român fiind garantul dreptului la apărare, activitatea avocatului apare ca fiind prestată în beneficiul acestuia.

Această interpretare ar putea fi susținută și de argumentul potrivit căruia Statul Român este cel care stabilește și plătește onorariul convenit avocatului. Cu toate acestea, nu putem vorbi despre o normă echivalentă celei care lasă exclusiv părților raportului juridic, respectiv avocatului și clientului, libertatea de a stabili onorariul convenit avocatului.

În același timp, un argument în contra acestei interpretări, îl reprezintă împrejurarea potrivit căreia Statul Român nu poate avea în același timp calitatea de titular al acțiunii penale (al acuzării), cât și pe aceea de client al avocatului care exercită dreptul la apărare.

Într-o opinie¹⁷, s-a susținut că avocații trebuie să fie liberi de orice presiune externă și orice imixtiune nepermisă de lege în activitatea lor profesională. În special în apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, avocații trebuie să acționeze exclusiv în raport de crezul lor profesional bazat pe lege. Într-o altă opinie¹⁸, s-a susținut că libertatea și independența sa profesională îi permite avocatului să interpreteze și să solicite să se aplice legea într-un anumit caz, potrivit propriului crez profesional, fără a urmări și fără a se teme că va mulțumi sau nemulțumi puterea judecătorească, executivă, legislativă, politică, ierarhică, economică, mass-media sau opinia publică.

Cu privire la aspectele analizate succint mai sus, este dificil de tras o concluzie în sensul afectării independenței avocatului înscris în Registrul de Asistență Judiciară. În primul rând, pentru că o asemenea concluzie este de natură a ridica multiple semne de întrebare cu privire la însăși esența profesiei de avocat. În al doilea rând, pentru că în ciuda acestor elemente de natură a ridica aparente semne de întrebare, avocatul este totuși singurul în măsură să stabilească și să aplice strategiile de apărare în procesul judiciar, nefiind subordonat niciunei autorități publice ori private, raporturile sale cu organele profesiei de avocat fiind unele de reglementare. În același timp însă, reglementarea acestor activități profesionale ale avocatului trebuie să ofere suficiente garanții, în vederea respectării și consacării permanente a independenței avocatului.

Independența avocatului rezidă din lipsa unui raport de subordonare, din lipsa oricărei presiuni externe exercitate asupra avocatului. Libertatea de gândire neviciată a avocatului este esența independenței acestuia.

¹⁷ A se vedea Gheorghe FLOREA, *Profesia de avocat independentă – condiție a justiției independente și imparțiale*, discurs rostit la Conferința cu tema „Independența și imparțialitatea justiției în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”, Alba-Iulia, 29 iunie 2018, publicat pe <https://www.juridice.ro/essentials/2267/profesia-de-avocat-independententa-conditie-a-justitiei-independente-si-impartiale>, sursă accesată la data de 14.10.2024.

¹⁸ A se vedea Gheorghe FLOREA, *Libertatea și independența avocatului în exercitarea profesiei. Între aparență și realitate*, publicat în <https://www.juridice.ro/essentials/5014/libertatea-si-independententa-avocatului-in-exercitarea-profesiei-intre-aparenta-si-realitate>, sursă accesată la data de 14.10.2024.

PROFESIA DE AVOCAT: INDEPENDENȚĂ ȘI INTERDEPENDENȚĂ. NOȚIUNI CONTRADICTORII SAU LEGĂTURĂ INDISOLUBILĂ?

Avocat Marian Șenchiu

Decanul Baroului Vaslui

Avocatul trebuie să fie independent față de stat sau de alte interese puternice și nu trebuie să permită ca această independență să fie compromisă de presiuni nepotrivite.

Conceptul de independență a profesiei de avocat este unul complex și compus din mai multe planuri ce se întrepătrund într-o noțiune finală dominată în mod hibrid de abstract și concret.

Cunoscând importanța și semnificația istorică a legilor care priveau organizarea și exercitarea profesiei de avocat, descoperind prin studiul istoriei personalitatea puternică a unor iluștri avocați care au reprezentat Statul român în calitate de oameni politici și diplomați și care, prin valoarea lor incontestabilă, au contribuit la afirmarea idealurilor de libertate, independență și dreptate, analizând în ansamblu profesia de avocat din zilele noastre, pare că ne simțim uneori străini de importanța misiunii lor istorice, considerând că astăzi, nu ne putem ridica pe aceleași culmi, fiind uneori opriți în demersurile noastre de realitatea prezentei perioade, de unele îngrădiri pe care le resimțim, de dependențe de alți factori care poate împlânzesc nepotrivit avântul spre realizarea idealurilor noastre.

1. Punct de plecare

Prin **Carta principiilor fundamentale ale avocatului european** adoptată la data de 25 noiembrie 2006 Consiliul Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE), în ceea ce privește principiul independenței avocatului, se arată faptul că avocatul trebuie să fie liber în sens politic, economic și intelectual atunci când acționează în cauza clientului său, când acordă consultații sau când își reprezintă clientul.

Aceasta înseamnă că avocatul trebuie să fie independent față de stat sau de alte interese puternice și nu trebuie să permită ca această independență să fie compromisă de presiuni nepotrivite. Avocatul trebuie să rămână, de asemenea, independent față de clientul său dacă avocatul dorește să se bucure de încrederea terților și a instanței de judecată. Un avocat nu poate asigura o calitate înaltă a serviciilor sale fără a rămâne total independent de clientul său. Apartenența avocatului la o profesie liberă și autoritatea care derivă din această apartenență îl va ajuta să-și mențină independența. Autoreglementarea profesiei va fi privită ca fiind vitală pentru consolidarea independenței

avocatului¹.

Cunoscând importanța și semnificația istorică a legilor care priveau organizarea și exercitarea profesiei de avocat din anii 1864, 1907, 1923, 1931 și 1939², descoperind prin studiul istoriei personalitatea puternică a unor iluștri avocați care au reprezentat Statul român în calitate de oameni politici, diplomați și care, prin valoarea lor incontestabilă, au contribuit la afirmarea idealurilor de libertate, independență și dreptate, analizând în ansamblu profesia de avocat din zilele noastre, pare că ne simțim uneori străini de importanța misiunii lor istorice, considerând că astăzi, nu ne putem ridica pe aceleași culmi, fiind uneori opriți în demersurile noastre de realitatea prezentei perioade, de unele îngrădiri pe care le resimțim, de dependențe de alți factori care poate îmblânzesc nepotrivit avântul spre realizarea idealurilor noastre.

Pe de altă parte, atunci când vorbim de independența profesiei de avocat recurgem de cele mai multe ori la istorie pentru comparație, conservatorismul factual subiectivat făcându-ne pe noi, cei ce iubim această profesie, să uităm că trăim într-o societate care se află într-o permanentă schimbare, într-o societate total diferită de vremurile vechi, adaptarea fiind poate singura armă care ne poate proteja profesia, o astfel de opțiune aflându-se într-o flagrantă opoziție cu acțiunile demne de rememorat și de povestit ale înaintașilor noștri.

Plecând de la această expunere, care poate fi una total subiectivă, uneori mă întreb dacă suntem independenți în exercitarea profesiei de avocat în toate componentele sale (activitatea în fața instanței, administrarea formei de exercitare a profesiei, controlul și declararea veniturilor cu consecința corelativă a plății taxelor și contribuțiilor) sau este doar o opinie subiectivă, incongruentă cu realitatea.

2. Analiza conceptelor

2.1. Conceptul de independență a profesiei de avocat este unul complex și compus din mai multe planuri ce se întrepătrund într-o noțiune finală dominată în mod hibrid de abstract și concret.

Astfel că independența profesiei de avocat, independența avocatului din punct de vedere profesional presupune libertatea acestuia sub toate aspectele, nefiind permise presiuni, ingerințe externe, fie că provin din partea statului, clienților sau a altor persoane, în momentul în care își exercită atribuțiile, concretul însă putând să intervină subtil în definiție și să-i modifice componentele în practică.

În plan personal, independența avocatului trebuie să se subsumeze unor principii diriguitoare privind integritatea morală, corelativ fiind necesar a oferi respect pentru valorile profesiei. Prin urmare avocatul nu trebuie obligat să adopte o poziție contrară valorilor și principiilor pe care le respectă și le urmează, astfel cum acestea sunt expuse prin prevederile art. 1 și art. 2 din Legea nr. 51 din 1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, art. 1 și art. 2 din Statutul profesiei de avocat.

¹ https://www.ccbe.eu/NTCdocument/Codul_Deontologic_fi31_1253625489.pdf

² Legea nr. 1709 din 4 decembrie 1864 privind constituirea „Corpului de Advocați”; Legea din 12 martie 1907 pentru organizarea corpului de avocați – dobândirea personalității juridice - publicată în Monitorul Oficial nr. 277 din 12 martie 1907; Legea din 21 februarie 1923 pentru organizarea și unificarea corpului de avocați - publicată în Monitorul Oficial nr. 231 din 21 februarie 1923; Legea din 28 decembrie 1931 (Decret nr. 4.221) pentru organizarea Corpului de Advocați care a fost modificată și completată în 1932, în 1934, în 1936, în 1938, în 1939 și republicată în 30 martie 1939 - prin această lege, barourile și Uniunea Avocaților din România devenind, pentru prima dată, "persoane juridice de drept public" (art. 6).

Rolul avocatului în statul de drept este unul esențial, deoarece statul de drept presupune existența unei justiții echitabile, imparțiale și accesibile, iar avocatul este cel care asigură și facilitează accesul cetățenilor la justiție. De altfel, acest aspect a fost clar determinat prin legislația națională și internațională, rolul avocatului în asigurarea unor proceduri echitabile și imparțiale, precum și accesul justițiabililor la un drept la apărare calificat fiind clar reglementat.

2.2 În ceea ce privește **conceptul de interdependență** raportat la conceptul de independență, dacă la o primă vedere putem considera că ne aflăm în fața unor noțiuni contradictorii, aplecându-ne asupra acestuia vom descoperi elemente care pot pune cele două concepte într-o legătură indisolubilă, expresie a valorificării principiilor fundamentale de legalitate și libertate într-un stat de drept consolidat.

Astfel, interdependența poate fi de mai multe feluri, însă în prezenta analiză ne limităm la definirea și tratarea *interdependenței ideale* care rezultă din lege și organizarea sistemului judiciar și *interdependenței negative* care rezultă din deficiențe de funcționare, organizare și punere în practică a politicilor statale, precum și din nerespectarea unor obligații asumate de către stat.

a) Interdependența care rezultă din lege și organizarea sistemului judiciar. Interdependența ideală

În cadrul unui proces juridic, avocații colaborează în mod direct cu judecătorii și procurorii, fiecare având un rol bine definit. Judecătorul trebuie să rămână imparțial și să judece cazul în baza probelor și a legii, în timp ce procurorul reprezintă interesele publice. Avocatul, fie că apără o persoană acuzată sau reprezintă interesele unei părți într-un litigiu civil, contribuie la echilibrul procesului juridic prin expunerea argumentelor și probelor relevante.

Acest triunghi – avocat, judecător, procuror – funcționează într-o relație de interdependență, fiecare parte contribuind la realizarea actului de justiție. Deși avocații și procurorii pot avea interese opuse în cadrul unui proces penal, colaborarea lor în respectarea procedurilor legale și a drepturilor părților este esențială. Judecătorii, la rândul lor, depind de calitatea pledoariilor și a probelor prezentate de avocați și procurori pentru a lua decizii corecte.

b) Interdependența care rezultă din ineficiența statului în organizarea și adaptarea sistemului judiciar, a sistemului fiscal în zona de colectare a taxelor și contribuțiilor. Interdependența negativă.

Dacă interdependența ideală este cea pe care o îmbrățișăm dorind ca ea să devină repetitivă, interdependența negativă, cea care duce la impedimente reale în activitatea noastră, transformă idealul profesiei în dezamăgiri concrete, precum și în provocări pe care urmărim să le depășim prin eforturi comune la nivelul profesiei.

Interdependența negativă se poate naște din ineficiența statului în organizarea optimă a sistemului judiciar, a sistemului fiscal în zona de colectare a taxelor și contribuțiilor.

b.1) Interdependența față de ineficiența statului în organizarea optimă a sistemului judiciar

Cu privire la acest aspect, exemplul cel mai elocvent îl reprezintă evenimentele din cursul anului 2023 când, ca urmare a lipsei de anticipare sau previziune anterioară, sistemul judiciar românesc a ajuns aproape de blocaj.

Ca urmare a protestelor magistraților și personalului auxiliar desfășurate în cursul anului 2023, corpul profesional al avocaților a observat faptul că, în majoritate, instanțele de judecată și-au însușit recomandările din Hotărârea nr. 2040/13.07.2023 emisă de către Secția pentru judecători din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii privind volumul optim de muncă.

Astfel, în practică s-a constatat faptul că în stabilirea termenelor de judecată în dosarele noi înregistrate pe rolul instanțelor, ca urmare a aplicării recomandărilor, termenele acordate au fost nerezonabile, iar în dosarele în care existau termene acordate, se dispunea preschimbarea pe cale administrativă a acestora pentru date ulterioare, care au variat de la un an la doi ani ca distanță în timp.

Prin urmare, lipsa de previziune a statului cu privire la dimensionarea corectă a sistemului judiciar, în speță acoperirea cât mai completă a locurilor libere pentru magistrați la nivelul instanțelor de judecată și a parchetelor și, în consecință, evitarea încărcării excesive cu dosare a instanțelor de judecată, lipsă de previziune care nu a apărut în decursul anului 2023, rădăcinile ei întinzându-se adânc în timp, au dus la afectarea în mod direct a independenței profesiei de avocat și a exercitării acesteia în condiții de normalitate. S-au născut astfel presiuni nejustificate asupra avocaților, spre exemplu, din partea clienților, aceștia identificându-ne cu sistemul judiciar, cerându-ne lămuriri cu privire la durata excesivă a proceselor în care figurau ca părți, considerând că nu depunem diligențe suficiente pentru finalizarea proceselor.

Desconsiderarea plăților la nivelul asistenței judiciare din oficiu reprezintă o altă problemă a sistemului judiciar românesc, fapt care duce la o afectare directă a avocatului în plan profesional și personal, statul oferindu-ne impresia că nu înțelege importanța serviciului de interes general cu o largă componentă socială prestat de către avocați pentru accesul cetățenilor la justiție și respectarea în definitiv a dreptului la apărare.

Lipsa sumelor suficiente pentru acoperirea prestațiilor avocațiale din oficiu reprezintă o problemă actuală, iar pentru colegii care acordă asistența judiciară din oficiu reprezintă un factor care îi face să pară că sunt desconsiderați de către stat, acesta neînțelegând importanța activității prestate de avocat și a rolului său în statul de drept.

Serviciul de asistență judiciară, din perspectiva Curții Europene a Drepturilor Omului, este strâns legat de dreptul la un proces echitabil, consacrat prin dispozițiile art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Cetățenești. Acest articol garantează dreptul fiecărei persoane de a avea parte de un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unui tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege.

În cauzele penale, articolul 6, aliniat 3, lit. c) din Convenție prevede că orice acuzat are dreptul să fie asistat de un avocat ales de el sau, dacă nu dispune de mijloacele necesare, să beneficieze de asistență juridică gratuită atunci când interesele justiției o cer.

Desigur, Curtea subliniază rolul statului cu privire la acest serviciu de interes public, cu un pronunțat caracter social. Astfel, statele au obligația de a asigura că sistemul de asistență juridică funcționează eficient. Asta înseamnă, pe lângă monitorizarea calității asistenței oferite, alocarea

resurselor necesare și dimensionarea corectă și suficientă a acestora.

În această zonă specială interdependența este cât se poate de reală, iar nerespectarea obligațiilor de către stat, denotă o afectare a independenței avocatului în plan personal și profesional prin nerespectarea valorilor profesiei, astfel cum acestea sunt definite prin legile speciale în materie. Aici ne aflăm într-o condiționare reciprocă și nu în fața unei dependențe deoarece, prin prestarea serviciilor de asistență judiciară de către avocați se asigură îndeplinirea obligațiilor asumate de către stat cu privire la respectarea drepturilor stipulate prin Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Cetățenești.

Asistența judiciară din oficiu, gratuită pentru justițiabil, este esențială pentru asigurarea accesului la justiție. Este în sarcina statelor să garanteze și să finanțeze un astfel de sistem de asistență juridică. Atât timp cât avocații asigură prin prestațiile avocațiale funcționarea optimă a acestui sistem, statul este obligat să-l finanțeze în mod just, real și complet.

b.2) Interdependența născută din ineficiența statului în colectarea taxelor și contribuțiilor obligatorii și organizarea unui sistem fiscal eficient.

Lipsa de previzibilitate a statului român în materie fiscală prin dese modificări ale regimului fiscal (taxe și contribuții), adică prin mărirea acestora determinate de o politică ineficientă în colectare, a dus și în rândul avocaților la o afectare a veniturilor acestora, interdependența noastră față de măsurile fiscale adoptate fiind una directă.

Deficiențele în colectare au dus în mod evident la adoptarea unor măsuri de avarie precum creșterea unor categorii de taxe și contribuții, afectată fiind și profesia de avocat, pe lângă alte categorii profesionale, amintind aici creșterea pragului privind contribuția la sănătate (CASS) la 60 salarii minime brute pe țară.

Prin urmare aceste interdependențe care apar ca urmare a unor deficiențe în funcționarea statului de drept capătă un pronunțat caracter negativ, punându-și amprenta asupra profesiei de avocat, lăsând impresia frângerii conceptului de independență a profesiei de avocat.

3. Întrebări suplimentare și concluzii relative

Trecând peste noțiunile anterior expuse, ce ne face pe noi, ca avocați, independenți? Care este modul ideal de exercitare a profesiei prin raportare la valorile și principiile profesiei de avocat?

Din punct de vedere personal, cred că independența noastră este dată de modul cum tratăm problemele cu care suntem sesizați, fiind de dorit a trata aceste situații cu seriozitate, cu aplecare asupra aspectului propus a-l rezolva, prin dialog responsabil, cu diplomația experimentată de-a lungul timpului, refuzând constant să abdicăm de la normele de conduită morală, cu încăpățânarea de a ne păstra respectul față de interlocutori (clienți, instituții, instanțe, etc.) chiar și atunci când simțim că nu primim un răspuns echivalent, la același standard pe care îl expunem.

Iată cum, refuzând să abdicăm de la principii și valori pe care le respectăm în viața de zi cu zi și în profesie, construim o independență morală reală față de cei cu care intrăm în contact, respectând și etalând același comportament lipsit de influențe negative atunci când ne aflăm în exercițiul profesiei, exemplul personal fiind cel care va influența și va corecta atitudinile refractare pe care le

observăm și care nu pot fi caracterizate sau îmbrățișate de spiritul de dreptate. Insistența în păstrarea diplomației, dublarea acestei insistențe de un respect constant pe care îl acordăm interlocutorilor, va duce mai devreme sau mai târziu la corectarea unor comportamente deviante fiind exemplul pe care trebuie să îl dăm în fiecare zi, pentru ca și alții să observe beneficiile și să-l adopte.

Prin această atitudine exemplară, poate se vor reforma unele comportamente negative, însă interdependențele negative astfel cum le-am numit, vor putea fi corectate numai printr-o unitate totală a corpului profesional al avocaților.

Trecând peste definiția **conceptului de interdependență**, observăm cum unii colegi resimt influențele negative asupra independenței profesiei de avocat, nemulțumirile lăsând amprente adânci în dialogul colectiv atunci când vorbim de majorarea taxelor, neplata onorariilor cu titlu de prestații avocațiale din oficiu și, nu în ultimul rând, când vorbim de politica deficitară a statului care duce la repercusiuni asupra noastră, precum și asupra altor categorii profesionale.

Prin urmare, contradicția în termeni apare atunci când avocatul simte că independența lui e afectată de acea interdependență negativă determinată de ineficiența statului în diverse zone în care trebuie să acționeze cu responsabilitate, iar legătura indisolubilă, în analiza proprie sistemului ontologic al avocatului, poate fi realizată atunci când nu resimte aceste limitări forțate, oscilarea între aceste două opinii fiind actuală, dar ușor de îndreptat spre a doua percepție, dacă statul și-ar respecta în viitor obligațiile asumate.

Ca o concluzie subiectivă, independența și interdependența trebuie văzute ca părți ale aceluiași întreg într-o corelație activă și dependentă care definește în prezent situația noastră, existând instrumentele necesare corectării problemelor care influențează în mod negativ exercitarea profesiei de avocat.

LIBERTĂȚI ȘI VULNERABILITĂȚI ÎN ACTIVITATEA DE REPREZENTARE A AVOCATULUI RAPORTAT LA ACTELE ȘI PROCEDURILE NOTARIALE

Avocat Eugen Tițoiu

Baroul Dolj

Rezumat

Deși, avocatul are potrivit Legii nr. 51/1995¹ privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat dreptul de a reprezenta clientul în fața notarului public, se observă o limitare a acestui drept din cauza unei interpretări restrictive a unor norme din Ordinul nr. 2333/C/2013² al Ministrului Justiției privind aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 36/1995 a notarilor publici și activității notariale. Cuvinte cheie: avocat, reprezentare, notar public, proceduri notariale.

I. Preambul;

Este cunoscut și dezbătut suficient faptul că treptat activitatea profesională a avocatului a fost îngrădită și limitată de o serie de acte normative ale altor profesii juridice.

Deși s-au făcut pași serioși către trezirea unei conștiințe profesionale, demersurile trebuie continuate cu perseverență de către întreaga profesie pentru a încerca să recâștigăm vechi competențe precum și să dobândim în mod legal altele noi în activitatea noastră profesională.

II. Analiză;

Demersul pendinte analizează pe scurt competențele profesionale ale avocatului în activitatea notarului public de întocmire a procedurilor specifice și care în prezent au condus sau pot conduce la o limitare a dreptului de reprezentare în fața acestuia.

De lege lata³, legislația specifică profesiei de avocat prevede prin dispozițiile art. 3 alin. 1) lit. a)

¹ Art. 3 lit. a și b din Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat;

² Art. 211 din Ordinul nr. 2333/C/2013 al Ministrului Justiției privind aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 36/1995 a notarilor publici și activității notariale;

³ Art. 3 din Legea nr. 51/1995:

1) Activitatea avocatului se realizează prin:

a) consultații și cereri cu caracter juridic;

b) asistența și reprezentare juridică în fața instanțelor judecătorești, a organelor de urmărire penală, a autorităților cu atribuții jurisdicționale, a notarilor publici și a executorilor judecătorești, a organelor administrației publice și a instituțiilor, precum și a altor persoane juridice, în condițiile legii;

- Hotărârea nr. 64 din 3 decembrie 2011 a Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România privind adoptarea Statutului profesiei de avocat;

Art. 90 Avocatul poate întocmi și formula în numele și/sau în interesul clientului cereri, notificări, memorii sau petiții către autorități, instituții și alte persoane, în scopul ocrotirii și apărării drepturilor și intereselor legitime ale acestuia.

Art. 91 1) În condițiile legii, avocatul asigură asistența și reprezentare juridică în fața instanțelor judecătorești, a organelor de urmărire penală, a autorităților cu atribuții jurisdicționale, a notarilor publici și a executorilor judecătorești, a organelor administrației publice, a

si b) din Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat precum și prin art. 90 și 91 din Hotărârea nr. 64/2011 a Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România privind adoptarea Statutului profesiei de avocat, că avocatul are dreptul de a acorda consultații juridice, asistență juridică și reprezentare în fața notarilor publici.

De asemenea, activitatea notarială se desfășoară în prezent în temeiul dispozițiilor Legii nr. 36/1995 a notarilor publici și activității notariale precum și a Ordinul nr. 2333/C/2013 al Ministrului Justiției privind aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 36/1995, fiind reglementată prin Capitolul V și respectiv Capitolul IV, ambele intitulate Procedura actelor notariale.

Astfel, competențele notarului public, fără a fi exhaustiv, au în vedere : autentificarea de acte, procedura succesorală, procedura divorțului, legalizare de semnături și sigilii, suprlegalizarea și apostilarea de documente, darea de dată certă unor acte, certificare de fapte, legalizare de copii de pe înscrisuri, efectuare și legalizare traduceri, primirea în depozit de înscrisuri și documente, acte de protest al cambiilor, cecurilor și alte titluri la ordin, eliberarea de duplicate de pe înscrisurile notariale, procedura eliberării de încheieri cu privire la verificarea evidențelor succesoriale, etc.

În cadrul acestor competențe legale ale notarului public activitatea profesională a avocatului interferează, având în vedere dreptul avocatului de a-și reprezenta și asista clientul în fața acestuia.

Deși Regulamentul privind aplicarea Legii nr. 36/1995 este aprobat prin Ordinul nr. 2333/C al Ministrului Justiției încă din 2013, în ultimi ani, în cadrul Camerei Notarilor Publici Craiova se observă orientarea notarilor publici către o interpretare restrictivă a competențelor avocatului de reprezentare a clienților persoane interesate în activitatea profesională a acestora.

Aceasta interpretare are ca efect o restrângere și chiar un refuz de exercitare a dreptului de reprezentare al avocatului față de clientul său la întocmirea unui act sau îndeplinirea unei proceduri notariale, de către notarul public.

Dispozițiile normative care sunt interpretate de o maniera eronată de către Camera Notarilor Publici sunt cele ale art. 211 din Ordinul 2333/C/2013 al Ministrului Justiției care prevăd că:

1) Actele notariale se întocmesc la cererea persoanelor care justifică un interes și a autorităților competente, în cazurile prevăzute de lege.

2) Cererile pot fi formulate și prin mandatar, avocat împuternicit în acest sens sau prin reprezentant legal, potrivit legii, cu excepția cazului în care, prin dispoziții speciale, se prevede altfel. Împuternicirea avocațială nu constituie mandat de reprezentare pentru încheierea unui act sau a unei proceduri notariale.

În opinia notarului public, care are în vedere numai aceasta ultimă frază, avocatul nu poate reprezenta clientul său în vederea, de ex. obținerii Încheierii de verificare a evidențelor succesoriale necesare depunerii unui partaj succesoral în fața instanțelor de judecată.

Astfel, reprezentarea avocatului în instanța de judecată este limitată serios de către notarul public, în condițiile în care spre exemplu, clientul este în străinătate, etc., iar dispozițiile art. 193 C.proc.civ. condiționează depunerea cererii de partaj succesoral numai însoțită de Încheierea de

instituțiilor și a altor persoane juridice, pentru apărarea și reprezentarea cu mijloace juridice specifice a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanelor.

2) Asistarea și reprezentarea clientului cuprinde toate actele, mijloacele și operațiunile permise de lege și necesare ocrotirii și apărării intereselor clientului.

verificare a evidențelor succesoriale.

Practic notarul public refuză eliberarea actului sau efectuarea unei proceduri notariale condiționând-o de prezenta clientului/persoană interesată, ceea ce face aproape practic necesară prezența avocatului în fața acestuia.

Mai mult decât atât, notarul public solicită avocatului procură autentică de reprezentare, nerecunoscând efectul împuternicirii avocațiale și al contractului de asistență juridică, acesta devenind practic un simplu mandatar persoană fizică, chiar și dacă se face dovada reședinței clientului/persoană interesată care nu se poate prezenta.

În opinia mea, interpretarea dispozițiilor menționate trebuie să se facă sistematic și logic, având în vedere ansamblu de competențe legale stabilite avocatului atât prin legislația proprie acestuia, dar mai ales prin cea a notarului public.

De asemenea, dacă avocatul prin dispozițiile exprese alin. 2) ale art. 211 din Ordinul nr. 2333/C/2013 al Ministrului Justiției poate depune cereri pentru clientul/persoană interesată, acesta poate în mod simetric, prin analogie și să ridice acte întocmite de către notar pentru acesta, ca urmare chiar a cererii depuse de către avocat sau nu, fiind un abuz din partea notarului public să ceară fie prezentarea clientului, fie a unei procuri autentice a avocatului.

Textul în cauză: „ *Împuternicirea avocațială nu constituie mandat de reprezentare pentru încheierea unui act sau a unei proceduri notariale* ” trebuie interpretat în sensul în care reprezentarea avocatului încetează de fiecare dată când în actul notarial precum și în orice procedură notarială urmează să fie cuprinsă voința/acordul clientului său

Cu alte cuvinte, prin împuternicirea avocațială nu pot fi încheiate acte de dispoziție, administrare sau pentru care legea cere expres cerința procurii notariale, deci în general acte și proceduri notariale pentru care fie legea prevede încheierea în formă autentică, fie este necesară manifestarea de voință a clientului/persoană interesată.

Și, pentru a da un exemplu practic, consideram că, de lege lata avocatul nu poate în temeiul contractului de asistență juridică să vândă un bun al clientului, să accepte o moștenire, să facă o cesiune, să dea o declarație sau să încheie un acord de mediere (art. 78 alin. 3 din Legea nr. 36/1995), etc.

Însă avocatul poate să își reprezinte clientul persoană interesată în orice altă procedură notarială care nu presupune exprimarea unei manifestări de voință a clientului său, precum legalizări de acte, eliberare de duplicate, dare de dată certă, etc., poate depune cereri și ridica înscrisuri care sunt necesare clientului, poate cere și ridica o Încheiere de verificare evidențe succesoriale, certificare de fapte, etc.

Și avem în vedere diverse situații care presupun lipsa clientului și care sunt de natură să pună la încercare mobilitatea și gradul de flexibilitate al avocatului.

III. Concluzii și propuneri;

Considerăm că, textul în dispută, art. 211 din Ordinul nr. 2333/C/2013 al Ministrului Justiției privind aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 36/1995 a notarilor publici și activității notariale, este unul care creează deja situații litigioase și poate crea mai departe vulnerabilități

serioase în activitatea profesională a avocatului.

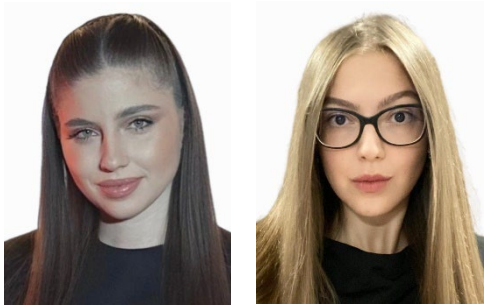
Este necesar:

1. identificarea la nivelul fiecărui Barou a unor situații cu caracter individual, punctual, de natura unui refuz al notarului public, exprimat prin Încheiere și pentru care să fie făcute demersuri în instanța de judecată, plângeri, în vederea obținerii unor hotărâri favorabile profesiei și care să stabilească o practică la nivelul fiecărei Camere a Notarilor Publici;

2. după identificarea acelor situații, efectuarea unor demersuri de către fiecare Baroul către Camerele Notarilor Publici în vederea unei discuții cu conducerea acestora de natura realizării unui câștig al ambelor profesii, dar care să plece de la recunoașterea împuternicirii avocațiale de către notarul public la întocmirea unor acte și efectuarea unor proceduri notariale;

3. efectuarea unor demersuri de către Uniunea Națională a Barourilor din România către Camera Națională a Notarilor Publici în vederea obținerii unui punct de vedere și de la aceasta;

4. efectuarea unor demersuri către Uniunea Națională a Barourilor din România în vederea identificării modalităților legislative de corectare a situației sesizate, de ex. prin eliminarea sintagmei " *sau a unei proceduri notariale* " din partea a doua a alin. 2) ale art. 211 din Ordinul nr. 2333/C/2013 al Ministrului Justiției sau stabilirea elementelor de identificare ale competențelor avocatului și care să fie cuprinse în noțiunea de reprezentare ale acestuia în materie notarială în cadrul Legii nr. 36/1995 și a Regulamentului la aceasta.

AMENINȚĂRI ACTUALE LA ADRESA INDEPENDENȚEI AVOCATULUI

Avocat Ana Maria Calagi

Avocat Oana Racoviceanu

Baroul Constanța

1. Scurte considerente introductive

De-a lungul timpului s-a dovedit faptul că avocații au un rol crucial în sistemul juridic, acționând ca parteneri indispensabili actului de justiție și contribuind la protecția statului de drept prin apărarea drepturilor și libertăților fundamentale. Însă tocmai acest rol îi face vulnerabili la presiuni considerabile din partea puterilor executive, legislative și, uneori, chiar a celei judecătorești, precum și din partea unor actori externi.

Atacurile sau abuzurile, fie că sunt mai mult sau mai puțin coordonate, asupra profesiei de avocat, dincolo de efectele lor negative evidente, subliniază totuși importanța semnificativă a acestei profesii în contextul juridico-social.

În profesia de avocat, principiile fundamentale sunt „constante” de la care abaterile nu sunt permise. Aceste principii sunt garanțiile unei profesii în care totul se clădește pe încrederea în oameni. Totodată, acestea configurează obligația avocaților de a respecta și a promova consecvent **independența profesională proprie, independența profesiei lor și independența profesiilor implicate în activitatea de aplicare a legii**, cu prioritate, independența justiției.¹

Scopul activității avocatului este acela de a promova și apăra drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanelor. Cum ar putea avocatul să îl apere cu succes și fără teamă, dacă nu ar fi el însuși independent față de stat?

Iată deci că independența este de esența profesiei de avocat, fiind un principiu fundamental de organizare și exercitare a profesiei însăși, dar care merge și dincolo de aceasta, asigurând funcționarea corectă și echitabilă a întregului sistem de justiție.

Cuvinte cheie- Independența profesiei, secret profesional, avocat, apărare

2. Expunerea cadrului legislativ intern și internațional

La nivel național, **Legea nr. 51/1995** pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat consacră expres, în cadrul art. 1 alin.1, independența profesiei de avocat: „Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei.”

¹ <https://www.unbr.ro/libertatea-si-independenta-avocatului-in-exercitarea-profesiei-intre-aparenta-si-realitate>;

În deplin acord cu dispoziția legală, **Statutul profesiei de avocat** arată că exercitarea profesiei de avocat este supusă principiului libertății și independenței – alături de alte principii fundamentale ale profesiei.

Totodată, independența avocatului este reluată și în cadrul disp. art. 227 alin. (1) și alin. (2) din Statutul profesiei, potrivit cu care: *„demnitatea, conștiința, independența, probitatea, umanismul, onoarea, loialitatea, delicatețea, moderația, tactul și sentimentul de confraternitate sunt principii esențiale ale profesiei de avocat și constituie îndatoriri ale acesteia.”*

Codul deontologic al avocatului român, consacră drept principiu fundamental al profesiei de avocat, alături de alte principii, „principiul libertății și independenței avocatului”, ca valoare cu caracter de „constantă” a profesiei, pe care avocatul se bazează și pe care o apără atât în exercitarea profesiei, cât și în viața socială. Potrivit Codului deontologic al avocatului român, principiile fundamentale ale profesiei, inclusiv principiul în discuție, stau la baza oricărei interpretări a reglementărilor profesionale, precum și la baza oricărei inițiative de reglementare profesională ori de modificare sau completare a dispozițiilor existente.

Carta principiilor fundamentale ale avocatului european și Codul deontologic al avocaților europeni adoptate de Consiliul Barourilor și al Societăților de Drept din Europa (CCBE), acordă o atenție deosebită principiului independenței avocatului, cu precădere libertății sale de a asigura apărarea și consilierea clientului său.

Potrivit Cartei, *„ Avocatul trebuie să fie liber în sens politic, economic și intelectual atunci când acționează în cauza clientului său, când acordă consultații sau când își reprezintă clientul. Aceasta înseamnă că avocatul trebuie să fie independent față de stat sau de alte interese puternice și nu trebuie să permită ca această independență să fie compromisă de presiuni nepotrivite din partea asociațiilor săi. Avocatul trebuie să rămână, de asemenea, independent față de clientul său dacă avocatul dorește să se bucure de încrederea terților și a instanței de judecată. Un avocat nu poate asigura o calitate înaltă a serviciilor sale fără a rămâne total independent de clientul său. Apartenența avocatului la o profesie liberă și autoritatea care derivă din această apartenență îl va ajuta să-și mențină independența. Autoreglementarea profesiei va fi privită ca fiind vitală pentru consolidarea independenței avocatului. Trebuie menționat faptul că, în societățile nedemocratice, avocații pot fi împiedicați să acționeze în cauzele clienților lor și pot fi arestați sau executați pentru asemenea încercări.”*

Carta de la Torino referitoare la exercitarea profesiei de avocat în secolul XXI abordează provocările și responsabilitățile avocaților în contextul actual. Aceasta subliniază importanța **independenței avocaților**, protecția drepturilor fundamentale și adaptarea la schimbările rapide din societate și tehnologie. De asemenea, Carta promovează etica profesională, transparența și accesul la justiție, punând accent pe rolul esențial al avocaților în apărarea statului de drept și a democrației.

Recomandarea nr. R(2000)21 referitoare la libertatea de exercitare a profesiei de avocat stabilește principii fundamentale pentru protejarea avocaților și a rolului lor în sistemul juridic. Aceasta subliniază importanța independenței avocaților, dreptul acestora de a acționa fără interferențe externe și necesitatea de a asigura un mediu favorabil pentru exercitarea profesiei. Recomandarea abordează, de asemenea, protecția confidențialității comunicărilor între avocați și clienți, precum și

obligația statelor de a preveni și sancționa orice formă de intimidare sau represalii împotriva avocaților. Scopul acestei recomandări este de a întări statul de drept și de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor.

Prin urmare, pornind de la cele de mai sus, o convenție europeană privind profesia de avocat a devenit indispensabilă, deși existau și până acum diverse instrumente care să recomande protecția rolului avocaților.

Astfel că, în anul 2020, Comitetul European pentru Cooperare Juridică al Consiliului Europei a procedat la studierea fezabilității unui nou instrument juridic european și a considerat alternative prin care să fie îmbunătățită protecția avocaților, având în vedere instrumentele internaționale deja existente, în special Recomandarea R(2000)21 a Comitetului de Miniștri și Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Consiliului Barourilor Europene (CCBE), care își aduce contribuția la redactarea și adoptarea unei viitoare convenții a Consiliului Europei referitoare la protejarea profesiei de avocat, consideră că un astfel de instrument este crucial **pentru a face față atacurilor îndreptate împotriva rolului avocaților, care s-au intensificat în ultimii ani.**

CCBE a fost informată de membrii săi cu privire la încălcările repetate ce au loc în mai multe state membre, care pun în pericol confidențialitatea relației dintre clienți și avocații lor.

Protecția confidențialității comunicărilor dintre clienți și avocați derivă din drepturile procesuale ale clienților și din obligația de secret profesional impusă avocaților, creând astfel o relație de confidențialitate.

Așa cum subliniază un raportor al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, „*atacurile asupra siguranței și libertății personale ale avocaților apar adesea într-un context general de dispreț față de statul de drept*”². Problemele tot mai grave cu care se confruntă avocații europeni au fost observate de Adunarea Parlamentară, care a remarcat o creștere și diversificare a cazurilor de încălcare a drepturilor acestora, inclusiv atacuri asupra securității și independenței lor.

Din acest raport se desprind trei cauze principale care au condus la aceste încălcări:

- ***Asocierea directă a avocatului cu clientul:*** În unele jurisdicții, avocații sunt considerați complici ai clienților lor, ceea ce îi obligă să dezvăluie practicile și activitățile acestora.
- ***Raportarea comportamentului clienților:*** Avocații care oferă consultanță juridică sau redactează acte legale pot fi obligați să raporteze anumite activități ale clienților lor către autorități administrative sau fiscale, pe motive legate de origine suspectă a fondurilor sau de planificare fiscală „agresivă”.
- ***Combaterea criminalității organizate și a terorismului:*** În acest context, se restricționează capacitatea de a menține confidențialitatea profesională, sub pretextul identificării „părților inovate”.

² Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, Comisia pentru Afaceri Juridice și Drepturile Omului. Raport „Principiile și garanțiile profesiei de avocat” Raportor: dl. Aleksandr BASHKIN, Federația Rusă, în acest sens, a se vedea: <https://www.unbr.ro/wp-content/uploads/2021/01/02-Raport-principii-si-garantii.docx>.

Prin aceste măsuri, Proiectul Convenției Europene a profesiei de avocat urmărește să asigure un cadru care să sprijine avocații în exercitarea liberă și eficientă a profesiei lor, contribuind astfel la un sistem de justiție echitabil și imparțial.

3. Independența avocatului prin prisma protecției secretului profesional

Tema este foarte generoasă și implică o varietate de **întrebări retorice**, precum:

„ Se poate începe urmărirea penală împotriva unui avocat pentru simplul fapt că a asigurat asistență clientului său cercetat pentru săvârșirea unei infracțiuni?,

„ În ce măsură efectuarea de procedee probatorii asupra avocatului sau sediului său profesional sunt de natură a aduce atingere dreptului la apărare, dreptului la viața privată și însăși independenței profesiei de avocat?, motiv pentru care a devenit un subiect de reflecție și îngrijorare pentru întreg spațiul național și european.

Acestor întrebări ce vizează limitele aduse secretului profesional le corespund răspunsuri ce generează alte situații ce impun clarificări.

Ne vom referi în cele ce urmează la asocierea directă a avocatului cu clientul, strict din perspectiva obligației ce incumbă avocatului **de păstrare a secretului profesional**.

Astfel, potrivit art. 34 din Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat:

„(1) Pentru asigurarea secretului profesional, actele și lucrările cu caracter profesional aflate asupra avocatului sau în cabinetul său sunt inviolabile. Percheziționarea avocatului, a domiciliului ori a cabinetului său sau ridicarea de înscrisuri și bunuri nu poate fi făcută decât de procuror, în baza unui mandat emis în condițiile legii.

(2) Sunt exceptate de la măsura ridicării de înscrisuri și de la măsura confiscării:

a) înscrisurile care conțin comunicări între avocat și clientul său;

b) înscrisurile care conțin consemnări efectuate de către avocat cu privire la aspecte referitoare la apărarea unui client.

(3) Nu vor putea fi ascultate și înregistrate, cu niciun fel de mijloace tehnice, convorbirile telefonice ale avocatului și nici nu va putea fi interceptată și înregistrată corespondența sa cu caracter profesional, decât în condițiile și cu procedura prevăzute de lege.”

De asemenea, potrivit art. 228 din Statutul profesiei de avocat:

“(1) Sediul profesional și celelalte spații în care avocatul își desfășoară activitatea profesională trebuie să asigure păstrarea secretului profesional.

(2) Secretul profesional vizează toate informațiile și datele de orice tip, în orice formă și pe orice suport, furnizate avocatului de către client în scopul acordării asistenței juridice și în legătură cu care

clientul a solicitat păstrarea confidențialității, precum și orice documente redactate de avocat care conțin sau se fundamentează pe informațiile ori datele furnizate de client în scopul acordării asistenței juridice și a căror confidențialitate a fost solicitată de client.

(3) În scopul asigurării secretului profesional, avocatul păstrează lucrările numai la sediul profesional sau în spațiile avizate în acest sens de consiliul baroului. Sediul profesional poate fi situat și în locuința avocatului.

(4) Actele și lucrările cu caracter profesional sunt inviolabile. Pentru asigurarea secretului profesional, avocatul are obligația să se opună percheziționării domiciliului, a sediului profesional principal, secundar și a biroului de lucru, precum și percheziției corporale, cu privire la actele sau lucrările cu caracter profesional aflate în locurile sus-menționate ori asupra sa.

(5) Avocatul este obligat să se opună și ridicării înscrisurilor și bunurilor constând în acte și lucrări cu caracter profesional, dacă nu sunt îndeplinite condițiile art. 35 din Lege. Avocatul are obligația ca, de îndată, să îl încunoștințeze despre cele întâmplate pe decanul baroului.”³

Pornind de la prevederile legale antemenționate, prin *secret profesional* se înțelege obligația avocatului de a nu divulga informații de care a luat la cunoștință în cursul activității sale profesionale de la clientul său.

Prin însăși natura misiunii sale, avocatul este depozitarul secretelor clientului său și destinatarul comunicărilor de natură confidențială. Fără garanția confidențialității, încrederea nu poate exista. Prin urmare, secretul profesional este recunoscut ca fiind deopotrivă un drept și o îndatorire fundamentală și primordială a avocatului.⁴

Însă ce se întâmplă cu aceste informații atunci când sediul cabinetului de avocat este percheziționat?

Ipoteza percheziției prevăzute de art. 34 din Legea nr.51/1995 are în vedere exclusiv participația avocatului sub forma complicității la infracțiunea pentru care este cercetat clientul său, situație în care organele judiciare pot proceda la percheziționarea sediului profesional al avocatului, fără ca prin aceasta să se considere încălcat secretul profesional.

Pentru ocrotirea secretului profesional al avocatului legea instituie garanții precum **inviolabilitatea sediului profesional, regimul particular al perchezițiilor și ridicării de înscrisuri de la sediul profesional al avocatului.**

În doctrina de specialitate se arată că “în concepția Curții, noțiunea de domiciliu are o conotație mai largă decât “acasă” și poate, astfel, îngloba, spre exemplu, biroul unei persoane care exercită o profesiune liberală, având în vedere și faptul că o persoană poate desfășura acasă activități legate de o profesie, iar la birou activități de ordin profesional”⁵.

Protecția acordată spațiilor profesionale, cum este și cazul cabinetelor de avocat, este una indiscutabilă, asta deoarece secretul profesional nu poate fi considerat un impediment suficient prin

³ A se vedea art. 228 din Statutul profesiei de avocat.

⁴ A se vedea D. Oancea, Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat – Comentariu pe articole, ediția 2, Ed. C.H. BECK, București, 2019.

⁵ În acest sens, C. Bîrsan, Convenția Europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, ed. 2, Ed. C.H. BECK, București 2010, p. 687.

el însuși pentru a împiedica efectuarea percheziției atunci când există indicii plauzibile despre participarea avocatului la comiterea unei infracțiuni de către clientul său.

Însă, toate aceste garanții conferite de lege și-au arătat de-a lungul timpului neajunsurile, practica judiciară referitoare la perchezițiile efectuate în cabinetele avocaților devenind un subiect de intensă analiză, ce a atras inclusiv intervenția Curții Europene a Drepturilor Omului, care a pronunțat mai multe decizii de speță.

Curtea a pronunțat hotărâri în cadrul cărora s-a concluzionat că percheziționarea sediului profesional al avocatului constituie o ingerință în dreptul la viața privată, astfel cum acesta este reglementat de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În cauza **Niemietz contra Germaniei (1992)**⁶, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a analizat efectuarea percheziției prin prisma art.8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, arătând că prin interpretarea cuvintelor "viață privată" și "domiciliu" se înțelege inclusiv locul unde o persoană fizică sau juridică își desfășoară activitatea profesională, astfel cum este cazul cabinetului de avocat.

Pentru a dispune în acest sens, Instanța Europeană a arătat că de cele mai multe ori, între activitatea profesională a persoanelor care desfășoară astfel de profesii și viața personală a acestora se creează o fuziune de așa natură *încât - este imposibil de distins în ce calitate acționează la un moment dat*⁷.

Decizia a consolidat protecția confidențialității corespondenței și a relațiilor profesionale, subliniind că avocații trebuie să beneficieze de o protecție adecvată în ceea ce privește informațiile sensibile primite de la clienții lor.

În majoritatea cauzelor însă s-a concluzionat în sensul că, deși legislația internă a statelor reglementează în mod accesibil și previzibil instituția percheziției și că măsura urmărea un scop legitim, în anumite împrejurări nu a existat o proporționalitate a măsurii.

În cauza **Mancevschi contra Moldovei**⁸, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a efectuat o analiză detaliată a testului proporționalității în contextul interceptărilor de comunicații și al perchezițiilor efectuate în cabinetele avocaților, ocazie cu care s-a reiterat că percheziția biroului avocatului constituie o ingerință în dreptul la viața privată și corespondență,

CtEDO a subliniat că percheziția biroului unui avocat ridică probleme serioase legate de confidențialitatea relației avocat-client și că într-o atare situație judecătorul care autorizează percheziția trebuie să ofere o motivație detaliată pentru care această măsură se impune, demonstrând necesitatea și proporționalitatea ei și totodată să prevadă măsuri speciale care să protejeze materialele considerate confidențiale, ne referim aici la documentele și comunicațiile dintre avocat și client care sunt protejate de secretul profesional. Altfel, percheziția poate avea repercusiuni asupra drepturilor clienților avocatului, iar accesul organelor de urmărire penală la aceste documente poate compromite dreptul la apărare.

⁶ CEDO. Cauza Niemietz contra Germaniei- <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57887%22%5D%7D>.

⁷A se vedea *M. Udriou (coord.)*, Codul de procedură penală, Comentariu pe articole art. 1-603, ediția 4 revizuită și adăugită, Ed. C.H. BECK, București 2023, p.1352.

⁸ CEDO. Cauza Mancevschi contra Moldovei- <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-112853%22%5D%7D>.

Așadar, CtEDO a concluzionat că înainte de autorizarea unei astfel de măsuri, trebuie respectate standarde ridicate de precauție, inclusiv clarificarea scopurilor percheziției și asigurarea unor garanții adecvate pentru a proteja confidențialitatea relației avocat-client.

Această decizie a subliniat importanța protejării confidențialității în relația avocat-client și a stabilit un precedent pentru viitoarele cazuri în care se impun percheziții în cabinetele avocaților, contribuind la consolidarea drepturilor fundamentale în cadrul sistemului judiciar.

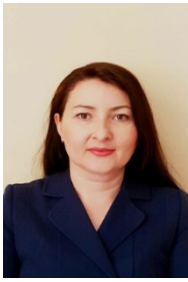
În materia perchezițiilor efectuate la sediile cabinetelor de avocat, jurisprudența a demonstrat că o serie de garanții suplimentare se impun date fiind relațiile speciale pe care avocații le au cu clienții lor, prin obligativitatea efectuării perchezițiilor precum și a ridicării de înscrisuri numai în prezența unui reprezentant al conducerii baroului din care avocatul face parte.

Din perspectiva dată putem conchide că rolul reprezentantului baroului, poate fi privit sub un dublu aspect: nu doar ca un garant al independenței avocatului, dar și ca un garant al imaginii și reputației profesiei de avocat în cadrul societății.

În concluzie, scopul lucrării a fost acela de a reitera rolul independenței, ca principiu fundamental al unei profesii în care totul se clădește pe încrederea în oameni. În acest context, s-a arătat că avocatul reprezintă o contra-forță în serviciul libertății individuale, care trebuie să dispună de o independență totală față de puteri și să fie la adăpost de amenințări.

Cu toate acestea, atât jurisprudența națională, cât și cea europeană, au tras un semnal de alarmă cu privire la atacurile și abuzurile cu care se confruntă avocatura secolului XXI, subliniind necesitatea realizării și aplicării unor mecanisme eficiente care să garanteze efectivitatea independenței profesiei de avocat - stâlp necesar într-o societate justă.

Un instrument precum cel al Proiectului Convenției Europene a profesiei de avocat se dovedește a fi indispensabil în scopul de a răspunde atacurilor îndreptate împotriva rolului avocaților, care au cunoscut o amplificare în ultimii ani. Pe cale de consecință, această inițiativă reprezintă un pas semnificativ în direcția unei justiții mai echitabile și mai eficiente în Europa.

ÎN CĂUTAREA INDEPENDENȚEI ... (PIERDUTE?)

Avocat dr. Elena-Cristina Savu

Formator INPPA, Centrul teritorial Brașov

Baroul Brașov

Avocat stagiar Daniela Silaghi

Baroul Mureș

Mai mult decât oricând, noi, avocații suntem în căutarea sensului noțiunii de independență. Dacă la începuturile în profesie, ne avântăm curajoși, dar neexperimentați în lupta pentru apărarea, în sens larg, a dreptului la apărare, cu scutul intangibil al independenței prevăzute de dispozițiile legale incidente, cu timpul observăm că independența promisă de legiuitor are conotații difuze, întrebându-ne cu prilejul inerențelor bilanțuri psihologice profesionale dacă mai suntem independenți în sensul în care credeam ...

Parafrazând titlul celebrului roman al lui Marcel Proust¹, prezentul studiu își propune să răspundă la mai multe întrebări legate de independența avocatului privită din trei perspective: (I) *independența naturală, cea inerentă rolului și misiunii avocatului*, (II) *independența declarativă, cea regăsită în dispozițiile legale incidente și* (III) *independența experimentată, cea trăită în viața profesională*.

Fără a avea pretenția că am găsit răspunsurile satisfăcătoare pentru cititori, prezentul studiu își propune mai ales să aducă un moment de reflecție asupra *fundamentului* profesiei de avocat – INDEPENDENȚA -, pentru a concluziona, făcând o paralelă cu teza exprimată de autorul menționat², că independența unui avocat nu este niciodată pierdută cu adevărat, ci, chiar și atunci când nu se remarcă, ea se află ascunsă în detalii și în lucruri simple.

(I) Conceptul de independență naturală a avocatului

I.1. Accepțiunea termenului de independență a avocatului

Independența este un termen polivalent, utilizat în contexte diferite, dar întotdeauna asociat cu noțiunea de libertate și autonomie, reprezentând, în sens general, capacitatea de a lua decizii și de a acționa autonom, fără influențe exterioare.

Independența avocatului rezultă din specificitatea rolului și misiunii sale în societate. Rolul avocatului este acela de promotor și apărător al drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale oricărei persoane, în scopul aflării dreptății, adevărului și al înlăptuirii justiției, iar într-o societate întemeiată pe valorile democrației și ale statului de drept, avocatul este un apărător profesionalizat, un garant al respectării drepturilor și libertăților individuale. Apărând cu profesionalism cauza altor

¹ În căutarea timpului pierdut/À la recherche du temps perdu, roman în șapte volume, publicat în perioada 1913-1927, ce figurează pe locul 2 în topul *Cele 100 de cărți ale secolului XX după Le Monde*

(https://ro.wikipedia.org/wiki/Cele_100_de_cărți_ale_secolului_după_Le_Monde).

² "Timpul pierdut nu este niciodată pierdut cu adevărat. Este ascuns în lucruri simple, în detalii neobservate."

persoane, avocatul trebuie să rămână loial acesteia, iar loialitatea nu trebuie să fie slăbită prin presiuni, constrângeri și alte imixțiuni care să afecteze integritatea și onoarea rolului său. Independența avocatului presupune ca acesta să fie capabil să-și îndeplinească rolul de apărător fără a fi supus unor influențe externe, fie ele de natură politică, socială, economică sau personală.

Prin prisma acestui rol al avocatului, esențial pentru justiție și justițiabili, misiunea avocatului în societate reprezintă o misiune socială, pusă în slujba dreptății, adevărului și a justiției.

Avocatul, ca gardian al legii și al drepturilor individului, trebuie să fie întotdeauna ghidat de principiul *fiat iustitia, ruat caelum*³ și să își mențină independența pentru a servi cu adevărat justiției. Aceasta este baza pe care se construiește încrederea într-un sistem de justiție echitabil și eficient, de aceea independența reprezintă fundamentul sau *fundatia* pe care se poate clădi *lucrarea* avocatului. Fără independență, avocații nu ar putea să-și îndeplinească rolul de apărători ai dreptului și, prin urmare, sistemul judiciar ar fi slăbit.

Așa cum afirmă Mircea Djuvara, „**avocatul este și trebuie să rămână apărătorul ordinii legale; el reprezintă în definitiv subtilitatea rafinată a rațiunii și a convingerii, adică dreptul însuși, în lupta victorioasă cu forța pătimașă și brutală**”.

I.2. Importanța independenței avocatului

Așadar, independența avocatului este esențială pentru asigurarea unui sistem judiciar corect și echitabil, deoarece avocatul are rolul esențial de a apăra drepturile și interesele clienților săi în fața instanțelor de judecată și de a se asigura că acestea sunt respectate în mod adecvat.

Un citat vechi vine să ilustreze situația și în prezent: „*avocatul are într-un chip oarecare mai multă parte și mai multă putere în administrația dreptății decât însuși judecătorul; căci avocatul este organul prin care toate rezonanțele asupra cărora dreptul clientului este întemeiat, ajung la judecător, încât după aplicația ce avocatul va da materiei de judecată, după gradul conștiinței sale și al pătrunderii lui, judecătorul se luminează mult sau mai puțin și prin urmare devine mult sau mai puțin capabil de a da dreptatea cuviincioasă*”⁴.

De asemenea, independența avocatului este importantă pentru menținerea încrederii publicului în sistemul de justiție, deoarece un avocat independent poate contribui la asigurarea echității procesului judiciar și la promovarea respectării drepturilor omului și a principiilor statului de drept.

Un avocat independent, fidel cauzei urmărite, fără alte ingerințe își va păstra obiectivitatea, permițând astfel o evaluare obiectivă a situațiilor, ceea ce conduce la o mai bună apărare a celor în nevoie.

Un avocat imun la influențele exterioare își menține un standard etic ridicat, protejând astfel interesele clienților și ale justiției.

Un avocat care acționează independent are capacitatea de a pune interesele clientului pe primul loc, fără a fi influențat de alte considerații și poate asigura clienților că informațiile lor sunt tratate cu

³ Trad. Să se facă dreptate, chiar dacă cerul se prăbușește.

⁴ Alecsandru Aman, *Logică judecătorească sau tratat de argumente legale urmată de logica conștiinței*, București, tipărit la C.A. Rosetti și Vinterhalder, 1851, p. 97.

cea mai mare discreție, fără temeri legate de divulgarea acestora. Pentru a rămâne imparțiali și pentru a proteja interesele clientului, avocații, la rândul lor, nu trebuie să fie afectați nici chiar de propriile interese, căci *nemo iudex in causa sua*⁵.

Un avocat independent își asumă responsabilitatea pentru acțiunile și deciziile sale, ceea ce contribuie la profesionalism și încredere în rândul clienților.

Independența permite avocaților să găsească soluții inovatoare și să abordeze cazurile din perspective diferite, contribuind astfel la o apărare mai eficientă.

Datorită importanței în rolul și misiunea socială a avocatului putem ridica independența la rang de principiu fundamental al avocatului și al profesiei sale.

I.3. Transferul independenței avocatului asupra profesiei

Sintagma „transferul independenței avocatului asupra profesiei” se referă la extinderea principiului independenței, inițial atribuit fiecărui avocat în parte, către întreaga profesie și către modurile concrete în care aceasta este practică. Cu alte cuvinte, punem accentul pe faptul că independența nu este doar o caracteristică individuală a avocatului, ci o valoare fundamentală care trebuie să impregneze întreaga instituție a avocaturii.

Transferul criteriilor independenței avocatului și asupra profesiei, precum și asupra formelor de exercitare a profesiei de avocat pot avea loc în diferite moduri și pot fi influențate de schimbările legislative sau de presiunile politice, economice sau sociale. Modalitățile de transfer a criteriilor independenței la nivelul profesiei, trebuie să se regăsească în prevederi legale clare și ferme, care să sancționeze orice abatere de la principiul independenței și să asigure o practică adecvată rolului și misiunii avocatului în societate.

Independența profesiei de avocat se referă la autonomia și libertatea generală a profesiei de a acționa față de alte instituții și puteri în conformitate cu regulile și standardele proprii, fără influența directă a autorităților sau a altor entități. Cele mai importante aspecte în care se manifestă independența în cadrul profesiei de avocat constau în: *autonomie* (profesia se conduce singură), *autoreglementare* (profesia de avocat se autoreglementsază prin intermediul organelor sale de conducere, fără intervenția statului), *standarde profesionale stabilite de înseși membrii profesiei, reprezentarea prin barouri și organe de conducere a intereselor profesiei cu alte instituții și cu statul în scopul menținerii integrității și a prestigiului profesiei*.

(II) Independența avocaților – *de lege lata*

Așadar, independența avocatului este unul dintre principiile de bază ale unei justiții corecte și imparțiale. Acest principiu este esențial pentru asigurarea faptului că avocatul poate oferi o asistență juridică corectă și imparțială clienților săi.

⁵ Trad. *nimeni nu poate fi judecător în propria cauză*.

În dreptul intern, principiul independenței avocaților este transpus în prevederile Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat⁶, ale Statutului profesiei de avocat⁷, ale Codului deontologic al avocaților din Uniunea Europeană, considerat Cod național de deontologie profesională în perioada 1 ianuarie 2007 - 1 ianuarie 2018⁸ și ale Codului deontologic al Avocatului Român⁹, începând cu 1 ianuarie 2018, cel anterior rămânând valabil doar în activitățile transfrontaliere desfășurate de avocat în interiorul Uniunii Europene și în Spațiul economic european.

De lege lata, principiul independenței cuprinde două componente principale: independența la nivelul personal al fiecărui avocat – independența internă și independența sistemului general al profesiei de avocat și garanțiile externe pentru exercitarea sa – independența externă, pe care urmează să le tratăm în continuare în ordine inversă.

Totodată, principiul independenței avocatului se concretizează în cuprinsul normelor legale pe mai multe paliere: în raport cu statul și autoritățile sale, îndeosebi cu organele care înfăptuiesc justiția, cu clienții, cu publicul și chiar în interiorul profesiei.

Reglementările interne corespund și celor internaționale consacrate prin *Principiile de bază ale Națiunilor Unite privind Rolul Avocaților* (1990)¹⁰, *Principiile de la Turin asupra conduitei profesiilor legale în secolul 21* (2002)¹¹, *Carta principiilor esențiale ale avocatului european* (2006)¹², *Principiile internaționale asupra conduitei profesiei juridice ale I.B.A.* (2011)¹³, *Principiile de bază ale profesiei de avocat ale U.I.A.* (2018)¹⁴, în cadrul cărora principiul independenței este primul principiu enunțat, esențial pentru administrarea eficientă a justiției, pentru accesul la justiție și pentru dreptul la un proces echitabil.

⁶ Legea nr. 51/1995 a fost publicată în M.Of. nr. 116 din 9 iunie 1995, iar în urma modificărilor intervenite succesiv a cunoscut 3 republicări: în M.Of. nr. 113/2001, în M.Of. nr. 98/2011 și în M.Of. nr. 440/2018. De la ultima republicare, Legea nr. 51/1995 a mai fost modificată prin Legea nr. 46/2019 (M.Of. nr. 191/2019), Legea nr. 142/2019 (M.Of. nr. 598/2019), Legea nr. 100/2020 (M.Of. nr. 579/2020), Legea nr. 184/2021 (M.Of. nr. 658/2021), Legea nr. 32/2023 (M.Of. nr. 36/2023), Legea nr. 50/2023 (M.Of. nr. 186/2023), Legea nr. 89/2023 (M.Of. nr. 310/2023) și Legea nr. 122/2024 (M.Of. nr. 414/2024).

⁷ *De lege lata*, Statutul profesiei de avocat a fost adoptat prin Hotărârea Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România (H.C.U.N.B.R) nr. 64/2011 și a fost publicat în M.Of. nr. 898 din 19 decembrie 2011, fiind modificat și completat prin: H.C.U.N.B.R nr. 7/2012 (M.Of. nr. 594/2012), H.C.U.N.B.R nr. 769/2013 (M.Of. nr. 497/2013), H.C.U.N.B.R nr. 852/2013 (M.Of. nr. 33/2014), H.C.U.N.B.R nr. 1069 (M.Of. nr. 173/2015), H.C.U.N.B.R nr. 13/2015 (M.Of. nr. 649/2015), H.C.U.N.B.R nr. 428/2018 (M.Of. nr. 64/2019), H.C.U.N.B.R nr. 431/2019 (M.Of. nr. 281/2019), H.C.U.N.B.R nr. 195/2021 (M.Of. nr. 1055/2021), H.C.U.N.B.R nr. 259/2022 (M.Of. 951/2022), H.C.U.N.B.R nr. 281/2022 (M.Of. nr. 101/2023), H.C.U.N.B.R nr. 95/2024 (M. Of. nr. 924/2024). Actualul Statut a înlocuit *Statutul din 2004 al profesiei de avocat*, în vigoare în perioada 13 ianuarie 2005 - 19 decembrie 2011 (M.Of. nr. 45 din 13 ianuarie 2005), care a înlocuit *Statutul din 2001* (M.Of. nr. 284/2001), în vigoare în perioada 31 mai 2001 – 13 ianuarie 2005, care la rândul său a înlocuit *Statutul din 1995 privind profesia de avocat* (M.Of. nr. 237/1995) în vigoare în perioada 1 noiembrie 1995 - 31 mai 2001.

⁸ *Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană* a fost adoptat de CCBE în 28 octombrie 1988 și ulterior a cunoscut mai multe modificări, ultima fiind din 19 mai 2006, iar prin Decizia Comisiei Permanente a U.N.B.R. nr. 1486/2007 s-a decis aplicarea sa în România începând cu 1 ianuarie 2007, ca fiind Cod deontologic al avocatului român; publicat la adresa <https://www.unbr.ro/codul-deontologic-al-avocaturilor-din-uniunea-europeana-2/>

⁹ *Codul deontologic al avocatului român* a fost adoptat prin Hotărârea Consiliului U.N.B.R. nr. 268/2017 și publicat la adresa <https://www.unbr.ro/wp-content/uploads/2017/09/01-Hotarare-Consiliu-268-2017-approbare-Cod-deontologic-comunicata.pdf>

¹⁰ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfLawyers.aspx>. România este membră a Organizației Națiunilor Unite din 14.12.1955 când Adunarea generală a ONU a decis, prin Rezoluția A/RES/995 (X), primirea României în ONU, alături de alte 15 state.

¹¹ https://regionallawyersnetwork.coe.int/images/Standarts-International-NGOs/11_IAL_-_TURIN_PRINCIPLES_OF_PROFESSIONAL_CONDUCT.pdf.

¹² *Charter of core principles of the European legal profession, a fost adoptată la data de 24 noiembrie 2006*, https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEON_CoC.pdf.

¹³ https://www.icj.org/wpcontent/uploads/2014/10/IBA_International_Principles_on_Conduct_for_the_legal_prof.pdf.

¹⁴ https://www.uianet.org/sites/default/files/core_principles_of_the_legal_profession_-_final_porto.pdf.

II. 1. Independența profesiei de avocat

La nivel de profesie, în dreptul intern, *principiul independenței* este recunoscut prin dispozițiile art. 1 alin. (1) al Legii nr. 51/1995, care prevăd că „*profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei*”¹⁵, ceea ce presupune că profesia de avocat *per se* este autonomă, fără a fi în relație de dependență față de cineva sau ceva¹⁶.

Sub acest aspect, principiul independenței se întrepătrunde cu cel al *autonomiei*, care este consacrat însă separat întrucât surprinde organizatoric intern conceptul general de independență¹⁷ și cu cel al *libertății*, ce se înfățișează, prin modul de reglementare, ca un corolar al independenței, și împreună cu care este prevăzut unitar în *Codul deontologic al avocatului român* [art. 8 alin. (2) lit. a)] și tratat în același mod în doctrină¹⁸.

Statutul reia dispozițiile legale prevăzând că „*libertatea și independența profesiei de avocat sunt principii în baza cărora avocatul promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale clienților potrivit legii și prezentului statut. Aceste principii definesc statutul profesional al avocatului și garantează activitatea sa profesională*” [art. 6 alin. (1)].

Independența profesiei de avocat presupune organizarea și funcționarea sa în afara oricărei imixtiuni din partea statului. În acest context se vorbește despre independența funcțională a avocaturii¹⁹, care îi permite să se bucure de o organizare și conducere proprii, în afara oricărei ingerințe statale, statul fiind obligat să asigure independența avocaților.

Statutul menționează că „*independența profesiei, autonomia baroului și exercitarea liberă a profesiei de avocat nu pot fi îngrădite sau limitate prin actele autorităților administrației publice, ale instanțelor judecătorești, ale Ministerului Public sau ale altor autorități, decât în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege*” (art. 62).

Principiul independenței profesiei se concretizează în posibilitatea alegerii organelor profesiei, a autoreglementării activității (statut, hotărâri, decizii, rezoluții), în inexistența unui drept de control al statului asupra activității avocatului, în soluționarea plângerilor disciplinare de organe proprii, independente față de organele de conducere, în organizarea formelor de exercitare a profesiei etc.

Profesia de avocat și avocații nu au un raport de subordonare față de instanțe sau parchete, independența fiind reflectată și în existența unui sistem propriu de pensii, distinct de sistemul public, ce este gestionat de *Casa de Asigurări a Avocaților*.

Activitatea desfășurată de avocat, indiferent de forma și modalitatea de exercitare a profesiei, care generează venituri profesionale nu poate fi considerată sau reconsiderată ca *activitate*

¹⁵ Reglementarea principiului independenței este reluată și dezvoltată și prin prevederile statute: art. 1 alin. (2), lit. b) și c), art. 227 alin. (1) și alin. (2) din Statut.

¹⁶ Dicționarul explicativ al limbii române (Dex), apărut sub egida Academiei Române – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 485.

¹⁷ Art. 48 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 „*Profesia de avocat este organizată și funcționează în baza principiului autonomiei, în limitele competențelor prevăzute de lege*”.

¹⁸ Ligia Dănilă, *Organizarea și exercitarea profesiei de avocat, Ediția a 2-a, București, Editura C.H. Beck, 2008*, p. 55.

¹⁹ Traian Briciu în Dan Oancea (coord.), *Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Comentariu pe articole*, Ediția 2, Editura C.H. Beck, București, 2019, p. 10.

dependentă nici în conformitate cu prevederile Codului fiscal²⁰. Independența este de esența profesiei astfel că avocații sunt absolviți de a dovedi că activitatea lor îndeplinește criteriile de independență a activității prevăzute de art. 7 din Codul fiscal.

II. 2 Independența avocatului

La nivel personal, *principiul independenței* este consacrat prin dispozițiile art. 2 alin. (1) și (3) din Legea nr. 51/1995 și art. 3 alin. (1) din Statut, care prevăd că, „*în exercitarea profesiei, avocatul este independent și se supune numai legii, statutului profesiei și codului deontologic*”, acesta nefiind în raporturi de subordonare cu autoritățile statului sau cu alte persoane fizice sau juridice, care au obligația să permită și să asigure avocatului desfășurarea nestingherită a activității sale, în condițiile legii.

Avocații nu au un raport de subordonare față de instanțe sau parchete nici măcar când sunt desemnați să acorde asistență juridică din oficiu. În aplicarea *principiului independenței* avocatului, legiuitorul garantează avocatului impunitatea pentru susținerile necesare realizării apărării, dacă acestea respectă normele deontologice ale profesiei [Art. 38 alin. (3) și (5) din Legea 51/1995]. Impunitatea nu este absolută, în sensul că avocatul nu va fi apărat pentru nerespectarea solemnității ședinței de judecată și nici pentru folosirea unor cuvinte sau gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței, acestea din urmă conturând chiar infracțiunea de *încălcarea solemnității justiției* (art. 278 Cod Penal).

Față de judecător, avocatul trebuie să dea dovadă de respect, având însă obligația să apere clientul fără a se simți constrâns și fără teamă, adaptând apărarea printr-o conduită adecvată, specifică nevoilor clientului, astfel încât acesta să beneficieze de o apărare completă și efectivă.

Un aspect important al principiului independenței avocatului se referă la raporturile acestuia cu clientul, față de care este necesar să fie independent absolut. Avocatul lucrează în beneficiul clientului astfel că activitatea acestuia nu poate fi motivată decât în interesul clientului, apreciat în limitele legii, ale statutului și ale codului deontologic. În concepția prevederilor statutare, reprezintă „*atingere a independenței avocatului și ca atare trebuie evitată și înlăturată de către avocat, prin orice mijloace legale, existența unui interes propriu ori al persoanelor apropiate lui în cauza care a fost încredințată, prestarea de activități avocațiale în scopul de a se face plăcut clienților, magistraților sau publicului sau din simplă complezență, existența oricărei presiuni în scopul nerespectării secretului profesional*” (art. 109 din Statut).

Principiul independenței profesiei de avocat și a avocatului este reluat și în cele două coduri deontologice aplicabile avocatului român.

Codul deontologic național prevede că în exercitarea profesiei, avocatul este independent și se supune numai legii și reglementărilor profesionale. „*Avocatul este obligat să-și exercite profesia potrivit crezului său profesional, liber de orice influență sau presiune, atât din partea terților cât și față de propriile interese. Avocatul trebuie să-și păstreze independența față de grupurile de presiune și chiar față de propriul client sau viitor client, dacă convingerile sale nu corespund pretențiilor și cerințelor celui care*

²⁰ Art. 30 alin. (2) din Legea nr. 51/1995.

solicită serviciul profesional. Independența îi permite avocatului să interpreteze și să solicite să se aplice legea într-un anumit caz potrivit propriului crez profesional, fără a urmări sau a se teme de faptul că va mulțumi sau nemulțumi puterea judecătorească, executivă, legislativă, politică, ierarhică, economică, mass-media sau opinia publică” (art. 9).

Codul deontologic european prevede că „*multitudinea îndatoririlor care îi revin avocatului impune o independență absolută a acestuia, scutită de orice presiune, îndeosebi de presiunea derivată din propriile sale interese sau datorată influențelor din afară. Această independență este, de asemenea, necesară atât pentru încrederea în justiție cât și pentru încrederea în imparțialitatea judecătorului. Prin urmare, avocatul trebuie să evite orice prejudiciere a independenței sale și să vegheze la a nu neglija etica sa profesională pentru a-i mulțumi pe clienții săi, pe judecător sau pe terți. Această independență este necesară și în activitatea juridică, și în cea judiciară” (art. 2.1.).*

În viziunea normelor deontologice europene, *principiul independenței* reprezintă un principiu etic care se aplică atât în cazul litigiilor, cât și al chestiunilor care nu au natură contencioasă și care îi impun avocatului îndatorirea de a rămâne independent inclusiv în raport cu propriul client, acest lucru fiind important pentru a garanta calitatea corespunzătoare activității juridice și pentru a beneficia de încrederea terților și a instanțelor.

Pentru respectarea independenței în raport cu clientul, avocatul trebuie să respecte o serie de norme deontologice destinate prezervării independenței sale sau, privit din altă perspectivă, avocatul nu trebuie să deroge de la normele de etică pentru a se face plăcut clientului, terțelor persoane sau chiar magistratului. *„Sfatul oferit clientului nu are nici o valoare dacă este oferit doar pentru a mulțumi clientul sau a-i satisface interesele acestuia sau ca urmare a unor presiuni externe” (pct. 2.1. Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană).*

Și în *Comentariul la Carta principiilor esențiale ale profesiei de avocat* se insistă asupra necesității ca avocatul să fie independent politic, economic și intelectual în îndeplinirea activității de asistare și reprezentare a clienților și să vegheze ca independența sa să nu fie compromisă de interese deosebite sau de presiunea inadecvată din partea partenerilor de afaceri.

II. 3. Independența și crezul profesional personal al avocatului

Potrivit principiului independenței, normele deontologice îi recunosc avocatului propriul crez profesional, liber de orice influențe sau presiuni. Independența profesională conferă avocatului posibilitatea interpretării și aplicării legii conform crezului său profesional, fără a urmări sau a se teme de faptul că va mulțumit sau nemulțumi puterea judecătorească, executivă, legislativă, politică, ierarhică, economică, mass-media sau opinia publică.[art. 9 alin. (2) și (3) din Codul Deontologic al Avocatului Român.]

Independența ca stare tehnico-etico-juridică devine o stare de spirit a avocatului, a cărui opinie juridică nu trebuie și nu poate fi influențată de alți factori decât de evaluarea sa juridică profesională a problemei, starea de spirit fiind susținută de abilitățile personale și profesionale ale avocatului de a lua o decizie și de a acționa. Referitor la acest aspect, în doctrină s-a afirmat că *„avocatul nu trebuie să se confunde cu clientul, adesea pătimaș și exagerat în așteptări, ci trebuie să-și păstreze aceea detașare față de concretul speței, specifică profesionistului. El nu trebuie să se lase atras în tensiunile cazului pe care-l*

are de instrumentat, deoarece în acest fel se confundă cu partea și își pierde aura de partener al Justiției, coborând la nivelul unui simplu mandatar”²¹.

Crezul profesional este fundamentul eticii în avocatură, ghidând atât acțiunile individuale, cât și cele ale întregii profesii. Profesia de avocat se distinge printr-un cod moral riguros, concretizat în crezul profesional. Acesta este mai mult decât un simplu set de reguli, este o busolă care ghidează fiecare decizie a avocatului, asigurând integritatea și imparțialitatea în exercitarea profesiei.

Crezul profesional se împarte în două componente principale: *crezul profesional comun*, care reprezintă un set de principii partajate de toți membrii profesiei și *crezul profesional individual*, care reflectă valorile și convingerile personale ale fiecărui avocat. Crezul profesional, atât cel comun, cât și cel individual, reprezintă angajamentul avocatului față de justiție, față de clienți și față de societate în ansamblu.

Crezul profesional comun, împărtășit de toți avocații, stabilește un standard etic de bază, în alte cuvinte, etica profesională este piatra de temelie a profesiei de avocat. Însă, fiecare avocat își construiește și un crez individual, modelat de experiență și valori personale, care completează și personalizează acest standard. Ambele niveluri ale crezului profesional sunt interconectate. Crezul comun, înrădăcinat în cel individual, asigură o coerență și o unitate în profesie. În același timp, diversitatea crezurilor individuale aduce o bogăție de perspective și soluții inovatoare. În timp ce crezul comun oferă un fundament solid, crezul individual adaugă profunzime și unicitate profesiei de avocat. Un crez bine definit, împărtășit de toți membrii acestei profesii, asigură un cadru moral solid pentru exercitarea activității juridice. El consolidează încrederea publicului în sistemul juridic, promovează justiția și contribuie la dezvoltarea unei societăți mai echitabile. A fi avocat înseamnă și a adera la un crez profesional care definește etica și integritatea profesiei. Acest crez este busola morală a avocatului, ghidându-l în labirintul deciziilor juridice. Crezul profesional este baza pe care se construiește o carieră de succes în avocatură și un element esențial pentru o societate bazată pe dreptate.

Pe de altă parte, crezul profesional al avocatului este legat de valorile personale și deontologia acestuia în exercitarea profesiei, cum ar fi respectarea legii, etica profesională, onestitatea și loialitatea față de clienți. Acest crez poate fi format din principii morale sau etice, din convingeri personale sau din angajamentul față de dreptate și justiție. Este important ca avocatul să fie independent în activitatea sa, dar și să aibă un crez profesional puternic care să îl ghideze în practica juridică. Este esențial nu doar pentru succesul individual, ci și pentru buna funcționare a justiției ca instituție socială.

În concluzie, crezul profesional și independența avocatului sunt două aspecte distincte, dar interconectate, ale activității acestuia. Independența avocatului se referă la capacitatea acestuia de a lua decizii fără a fi influențat de presiuni externe din partea autorităților, clienților sau altor terți. Pe de altă parte, crezul profesional al avocatului se referă la valorile, principiile și convingerile personale ale acestuia în ceea ce privește practica legală și responsabilitățile sale. Independența poate fi influențată de factori externi (politici, economici sau sociali), iar avocații trebuie să-și protejeze autonomia prin

²¹ Traian Briciu în Dan Oancea (coord.), *op.cit.*, p. 12.

diverse mecanisme. Crezul profesional este mai mult o problemă internă, derivată din formarea personală a avocatului, experiențele sale și normele etice aplicabile într-un anumit context.

(III) Independența experimentată

Independența avocatului de a fi liber din punct de vedere politic, economic și intelectual în exercitarea profesiei conlucrează cu alte reguli ale conduitei profesionale. Astfel, în cazul încălcării independenței este probabil ca acest lucru să determine încălcarea și a altor principii cum ar fi evitarea conflictului de interese, loialitatea față de client sau contribuția la bună administrare a justiției, iar încălcarea indirectă a altor principii etice poate determina îngrijorări cu privire la independența avocatului.

De exemplu, libertatea de exprimare, garantată de Constituție și de CEDO a căpătat valențe speciale în cazul avocatului, căci atât rolul său de apărător și independența garantată pentru a-și susține acest rol îi conferă avocatului posibilitatea de a utiliza orice mijloace de exprimare în apărare, singurele condiții fiind acelea de a respecta solemnitatea ședinței de judecată și de a nu aduce atingere demnității judecătorului, procurorului, altor avocați, părților sau reprezentanților acestora în proces.

Cu privire la acest aspect, este relevantă jurisprudența CtEDO, care, în *cauza Nikula c. Finlanda*²² a decis că sancționarea penală a unui avocat pentru susținerile referitoare la procedeele ilegale și abuzive utilizate de un procuror într-o anumită cauză, în ședință publică, constituie o ingerință în dreptul la liberă exprimare, afirmațiile fiind critici de ordin procedural, și nu insulte.

În *cauza Morice împotriva Franței*²³, CtEDO a evidențiat faptul că libertatea de exprimare este legată de independența profesiei de avocat, care este crucială pentru efectivitatea principiului bunei administrări a justiției. Numai în cazuri excepționale, o restrângere a libertății de exprimare a avocatului apărării poate fi acceptată ca fiind necesară într-o societate democratică (alin. 133-135).

Cu referire la independența profesiei de avocat, în *cauza Sialkowska împotriva Poloniei* (alin. 111-112)²⁴, CtEDO a subliniat faptul că aceasta este crucială pentru o funcționare eficientă a administrării justiției și a considerat că nu este rolul statului să oblige un avocat, indiferent dacă este desemnat de serviciul de asistență judiciară sau nu, să inițieze orice procedură judiciară sau să depună orice cale de atac legală, contrar opiniei sale cu privire la perspectivele de succes ale unei astfel de acțiuni sau căi de atac. Curtea subliniază că este în natura lucrurilor că astfel de puteri ale statului ar fi în detrimentul rolului esențial al unei profesii juridice independente într-o societate democratică care se bazează pe încrederea dintre avocați și clienții acestora și că este responsabilitatea statului să asigure un echilibru necesar între, pe de o parte, posibilitatea efectivă a accesului la justiție și independența profesiei de avocat, pe de altă parte.

Din perspectiva independenței față de client, jurisprudența CJUE subliniază faptul că noțiunea de independență a avocatului este determinată nu numai în mod pozitiv, prin referire la obligațiile etice profesionale, ci și în mod negativ, în principal prin absența unui raport de muncă, care este susceptibil

²² <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-64902%22%5D%7D>.

²³ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-154265%22%5D%7D>, accesat în 20 aprilie 2023.

²⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-79887%22%5D%7D>

a afecta independența avocatului. În cauza *Akzo Nobel Chemical Ltd.*²⁵ s-a reținut că un avocat subordonat unui singur client, denumit avocat intern sau „in-house lawyer”, nu se bucură de o independență reală. Deși se poate supune aceluiași reguli de deontologie, poziția sa față de client se caracterizează printr-o dependență *de facto*, deoarece eventuala detașare de interesele legitime ale clientului este mult mai dificilă atunci când respectivul client are față de avocat o veritabilă poziție de angajator.

Obligațiile statului de a stabili cadrul relevant pentru a asigura garanțiile adecvate pentru exercitarea profesiei de avocat sunt prevăzute în diferite instrumente internaționale, precum *Principiile de bază ale ONU privind rolul avocatului (1990)* sau *Recomandarea nr. R(2000)21 Consiliului Europei privind libertatea de exercitare a profesiei de avocat* și, totodată există, de asemenea, un proces continuu în Europa pentru a promova cauza viitoareii *Convenției europene privind profesia de avocat*²⁶.

Conform documentelor menționate, Guvernele trebuie să se asigure că avocații sunt capabili să își îndeplinească funcțiile profesionale fără intimidare, piedici, hărțuire sau ingerințe nepermise, că aceștia nu vor fi supuși și nu vor fi amenințați cu urmărirea penală sau sancțiuni administrative, economice sau de altă natură pentru orice acțiune întreprinsă în conformitate cu îndatoririle, standardele și deontologia profesională recunoscute (p.16 din *Principii*) sau că avocații nu trebuie să suporte sau să riște să suporte sancțiuni or să fie supuși unor presiuni atunci când acționează în concordanță cu standardele lor profesionale (pct. 4 din *Recomandare*). Avocații nu se vor identifica cu proprii clienți sau cu dosarele clienților atunci când își îndeplinesc atribuțiile și beneficiază de imunitate civilă și penală pentru declarațiile relevante făcute cu bună credință în pledoarii scrise sau orale sau înfățișării le de la termenele de judecată din fața unei instanțe judecătorești sau a unei alte autorități judiciare sau administrative (p. 17-19 din *Principii*).

Cu toate aceste reglementări și îndrumări, independența avocatului este constant amenințată de presiuni externe, precum cele statale și politice, care pot submina imparțialitatea justiției.

Într-un amplu *Raport*²⁷ al Comisiei pentru Afaceri Juridice și Drepturile Omului din cadrul Consiliului Europei, cunoscut sub denumirea *Raportul Bashkin* (după numele raportorului) se constată că avocații din spațiul Uniunii Europene sunt *sub amenințare*, identificându-se următoarele situații care afectează avocații, cum ar fi intervențiile poliției în sediile avocaților, în în scopul confiscării/ridicării înscrisurilor protejate de secretul profesional, interceptarea și ascultarea comunicărilor profesionale dintre avocați și cei privați de libertate, acțiunile de intimidare și acțiunile violente îndreptate asupra avocaților, audierea avocaților în proceduri contra propriilor clienți și interogarea acestora asupra motivației prestării serviciilor juridice, confundarea și suprapunerea calității de avocat cu calitatea de suspect/inculpat a propriului client, nedeazăluirea de către autorități a informațiilor utile cauzei, ceea ce afectează principiul egalității de arme, încălcând dreptul la un proces echitabil.

²⁵<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=62941&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1132905>

²⁶ La nivelul Consiliului Europei s-a constituit în 2022 *Comitetul experților în protecția avocaților (CJ-AV)* având ca sarcină elaborarea unui instrument legal care să întărească protecția avocaților și a dreptului acestora de a-și exercita profesia fără rețineri, sub autoritatea Consiliului de miniștri și a Comitetului European pentru cooperare judiciară (CDCJ).

²⁷ *Raportul Bashkin*, Doc. 15152 din 29 septembrie 2020, <https://pace.coe.int/en/files/28726>

Într-un articol al publicației britanice *Law Gazette*²⁸, autorii menționează că avocații continuă să fie demonizați pentru exercitarea profesiei. Sub titlul „*Înapoi la principiile fundamentale privind protecția avocaților*”, publicația atrage atenția că tot mai mulți avocați continuă să fie persecutați și condamnați, cifrele sumbre privind aceste cazuri fiind în dezacord total cu garanțiile pentru independența profesiei de avocat.

La nivelul CCBE există un interes constant asupra aspectelor constatate ca fiind încălcări ale principiului independenței. Pe pagina sa de internet, sub rubrica *Defense of the defenders* (Apărarea avocaților) sunt centralizate situațiile în care cea mai mare asociație a avocaților din Europa a intervenit prin scrisori de susținere în cazurile în care avocații din statele membre au fost afectați²⁹.

Independența avocatului este constant amenințată de presiuni externe, precum cele politice, care pot submina imparțialitatea justiției, sau conflictele de interese în care avocatul are interese personale, și care pot influența deciziile profesionale. De asemenea, considerentele financiare pot determina avocații să ia decizii nepotrivite pentru clienții lor. Pentru a proteja această independență esențială, este nevoie de un cadru legal solid, de o cultură a respectului în rândul tuturor profesiilor juridice din sistemul judiciar și de susținerea activă a organizațiilor profesionale ale avocaților.

Avocatul însuși trebuie să vegheze continuu asupra profesiei sale, asupra misiunii și rolului său, neafectat de presiuni sau tentații contextuale. O posibilă *Convenție a Consiliului European privind profesia de avocat* ar constitui un instrument util și necesar în noile realități constatate la nivel internațional, prin forța sa obligatorie contribuind la respingerea ingerințelor neadecvate în misiunea avocatului, și, implicit, în independența sa.

²⁸ Articolul „*Back to basics on protecting lawyers*”, autori Jemma Slingo, Michael Cross apărut în 08 februarie 2021, publicat on-line la adresa -<https://www.lawgazette.co.uk/news-focus/news-focus-back-to-basics-on-protecting-lawyers/5107319.article>.

²⁹https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/_REPORTS_-_RAPPORTS/2023/EN_2023_OVERVIEW-CCBE-LETTERS-IN-2023.pdf

INDEPENDENȚA AVOCATULUI - UN CONCEPT CU SEMNIFICAȚIE DE PRINCIPIU ȘI VALOARE FUNDAMENTALĂ

Avocat stagiar Paula-Denisa Gliga

Baroul Mureș

I. Noțiuni teoretice

“Este o axiomă faptul că, în activitatea de căutare a adevărului, este necesar a fi obiectiv. Obiectivul este ceva ce se află în afara conștiinței, este logic și rațional”¹.

În lumina dispozițiilor legale cuprinse în cadrul Legii 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat coroborate cu dispozițiile legale cuprinse în cadrul Statutului Profesiei de Avocat, “profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei”, respectiv “profesia de avocat se exercită numai de avocații înscriși în tabloul baroului din care fac parte, barou component al Uniunii Naționale a Barourilor din România, denumită în continuare U.N.B.R.”. În aceeași ordine de idei, următorul text de lege vine în completarea celor enunțate, arătând că “în exercitarea profesiei avocatul este independent și se supun nu mai legii, prezentului statut și codului deontologic”.²

Lecturând dispozițiile legale anterior menționate, putem observa faptul că acestea înglobează, într-o manieră ușor de înțeles, conceptul de independență a profesiei de avocat. Analizând mai în detaliu aceste prevederi legale, putem observa că, deși numitorul comun al acestora este independența, această noțiune îmbracă două concepte diferite, respectiv profesia de avocat și avocatul. Astfel, putem constata faptul că independența se manifestă sub mai multe forme, și anume, pe de-o parte, prin independența organizării profesiei de avocat, iar, pe de altă parte, prin independența avocatului *ut singuli*, ca reprezentant al acestei profesii independente. Cu alte cuvinte, independența organizării profesiei de avocat se concretizează la nivelul barourilor ca forme de organizare a profesiei și la nivelul societăților civile profesionale sau a cabinetelor individuale, în contextul în care barourile și formele de exercitarea profesiei sunt independente și libere să-și organizeze activitatea fără a putea fi cenzurate în modul lor de constituire și de organizare, iar independența avocatului se materializează în raport cu profesia sa, cu instanțele judecătorești sau alte instituții ale statului, cu magistrații, cu ceilalți colegi avocați, și, în mod special, cu clienții.³

II. Independența avocatului

În continuare, prin prezenta lucrare voi încerca să surprind, într-o manieră cât mai clară, precisă și lipsită de echivoc, semnificația noțiunii de “independență a avocatului”. Această cerință s-a născut ca urmare a necesității examinării sensului de independență a avocatului, în scopul furnizării noțiunilor

¹ I. Vasiliu, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2014, pp. 10-12.

² U.N.B.R., *Legea 51/1995*, art. 1 și art. 2, fișier accesibil la <https://www.unbr.ro/legea-nr-511995/>, și *Statutul Profesiei de Avocat*, art. 1 și art. 3, fișier accesibil la <https://www.unbr.ro/statutul-profesiei-de-avocat/>.

³ A. Oprescu, *Profesia de avocat*, articol accesibil la <https://ro.scribd.com/document/458628575/PROFESIA-DE-AVOCAT-REFERAT>.

apte să conducă la înțelegerea teoretică și practică pe care această noțiune o îmbracă. Asumându-mi o abordare nepărtinitoare, prin lucrarea de față, am încercat să creez un cadru integrativ asupra a ceea ce semnifică noțiunea de independență a avocatului, schițând fizionomia acestui concept printr-un șir de precizări.

Definirea și cunoașterea conceptului de "independență a avocatului" prezintă o însemnătate deosebită atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. Astfel, este indiscutabil că pentru o înțelegere corectă a tot ceea ce presupune și înglobează acest concept, o importanță deosebită se răsfrânge, pentru început, asupra definirii noțiunii de independență. Astfel, conform dicționarului explicativ al limbii române, noțiunea de „independență” are semnificația de ceva care „nu depinde de cineva sau de ceva” ori care este „autonom”.⁴ Prin urmare, independența avocatului poate fi definită ca fiind permisivitatea avocatului de a interpreta și aplica legea potrivit propriului crez profesional, *"fără a urmări și fără a se teme că va mulțumi sau nemulțumi puterea judecătorească, executivă, legislativă, politică, ierarhică, economică, mass-media sau opinia publică"*⁵. Cu alte cuvinte, independența avocatului reflectă puterea acestuia de a stopa orice presiune venită din exterior care ar putea perturba buna desfășurare a relațiilor juridice sau judiciare, manifestată prin încercarea acestuia *"de a evita orice prejudiciere a independenței sale și să vegheze la a nu neglija etica sa profesională pentru a-i mulțumi pe clienții săi, pe judecător sau pe terți"*⁶.

În accepțiunea generală, avocatul un jurist ale cărui funcții tradiționale sunt de a consilia, reprezenta, asista și apăra clienții săi, persoane fizice sau juridice, în instanțele de judecată, prin pledoarie, pentru afirmarea drepturilor acestora. Venind în completare și încercând să conturez și să înfrumusețez puțin această concepție generală, doresc să menționez faptul că avocatul este un profesionist al dreptului, un om foarte bine pregătit în numeroase domenii, punând accent însă pe cel juridic, *"care judecă ceea ce face înainte de a pune în mișcare instrumentele pe care legea i le pune la dispoziție"*⁷, asumându-și în acest sens o conduită conformă legii, statutului și codului deontologic care guvernează exercitarea acestei nobile profesii, profesia de avocat. În lumina celor relatate, avocatul are îndatorirea să vegheze ca, în exercitare profesiei sale, să nu permită sau, mai bine spus, să nu se lase să fie influențat sau manipulat contrar convingerilor și credinței sale, clipă în care "independența" își face simțită prezența.

Independența avocatului trebuie privită în integralitatea sa, fiind însă necesar să subliniem și componentele sale, respectiv independența interioară, aceasta reflectând independența lăuntrică a avocatului ghidată de subiectivismul său real care, în linii mari, este foarte greu de observat și analizat și independența exterioară, ghidată de obiectivism, acesta fiind de fapt cea aparentă, care poate fi văzută din afară. Astfel, pentru a putea ajunge la concluzia că independența avocatului este ceva "palpabil" și nu rămâne doar la nivel de concept, aceasta trebuie, odată sedimentată în gândirea

⁴ Dicționar explicativ al limbii române, fișier accesibil la <https://dexonline.ro/definitie/independenta>.

⁵ G. Florea, *Libertatea și independența avocatului în exercitarea profesiei. Între aparență și realitate*, articol accesibil la https://www.juridice.ro/essentials/5014/libertatea-si-independenta-avocatului-in-exercitarea-profesiei-intre-aparenta-si-realitate#_ftn4.

⁶ INPPA, *Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană*, fișier accesibil la <https://www.inppa.ro/codul-deontologic-al-avocatur-din-ue/>.

⁷ G. Florea, *Libertatea și independența avocatului în exercitarea profesiei. Între aparență și realitate*, articol accesibil la https://www.juridice.ro/essentials/5014/libertatea-si-independenta-avocatului-in-exercitarea-profesiei-intre-aparenta-si-realitate#_ftn4.

avocatului, și exteriorizată în trăirile sale, în scopul creării nu doar a aparenței de independență, ci chiar a existenței acesteia.

III. Concluzii

În concluzie, "independența avocatului" este un concept cu semnificație de principiu și valoare fundamentală, care se materializează în raport cu profesia sa, cu instanțele judecătorești sau alte instituții ale statului, cu magistrații, cu ceilalți colegi avocați sau cu clienții. Deși, uneori, avocatul este luat prin surprindere de diverse tentative de subminare a independenței sale, acesta trebuie să aibă capacitatea necesară și să uzeze de puterea care i-a fost conferită, astfel încât să poată merge mai departe în susținerea și respectarea valorilor profesionale, chiar și în fața unor curente potrivnice, întrucât, "*în exercitarea profesiei avocatul este independent și se supun numai legii, prezentului statut și codului deontologic*".

INDICE BIBLIOGRAFIC

LEGISLAȚIE

1. Legea 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat;
2. Statutul profesiei de avocat.

CĂRȚI DE SPECIALITATE

1. VASIU, Ioana, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2014.

ARTICOLE DE SPECIALITATE

1. FLOREA, Gheorghe, *Libertatea și independența avocatului în exercitarea profesiei. Între aparență și realitate*, articol accesibil la https://www.juridice.ro/essentials/5014/libertatea-si-independenta-avocatului-in-exercitarea-profesiei-intre-aparenta-si-realitate#_ftn4.
2. OPRESCU, Andreea, *Profesia de avocat*, articol accesibil la <https://ro.scribd.com/document/458628575/PROFESIA-DE-AVOCAT-REFERAT>.

ALTE DOCUMENTE

1. Dicționar explicativ al limbii române, accesibil la <https://dexonline.ro/definitie/independenta>.

INDEPENDENȚA AVOCATULUI: DE LA HAMLET LA PREZENT

Avocat Daniela Silaghi

Baroul Mureș

1. Introducere
2. Hamlet avocatul propriei cauze
3. Independența avocatului în oglinda lui Hamlet
4. De la tragedie la realitate: Hamlet și formarea crezului profesional
5. Printul renescentist și Apărătorul în era modernă. O analiză comparativă
6. Concluzii
7. Bibliografie

1. Introducere

O analiză comparativă între principiile etice ale avocaturii moderne și contextul istoric al lui Shakespeare ne oferă o perspectivă unică asupra evoluției profesiei juridice. Deși separate de secole, cele două perioade sunt legate printr-un fir roșu: căutarea dreptății și a adevărului.

Conceptul modern de independență profesională era necunoscut în epoca elisabetană, însă putem totuși desluși în scrierile lui Shakespeare anumite nuanțe ale acestei idei. Shakespeare nu a avut în vedere în mod explicit profesia de avocat, însă opera sa ne oferă un bogat material pentru reflecție asupra unor teme universale precum dreptatea, moralitatea și responsabilitatea individuală.

Personaje precum Hamlet, cu dilemele sale morale, ne invită să reflectăm asupra valorilor fundamentale ale unui avocat, chiar și într-o epocă în care conceptul de independență profesională nu era încă definit. Prin această comparație, putem identifica atât continuități, cât și rupturi în ceea ce privește concepțiile despre dreptate, responsabilitate și integritate.

În contextul mai larg al operelor lui Shakespeare, Hamlet este adesea considerat un vârf al dramei elisabetane. Intriga sa complexă, personajele bogate și adâncimea tematică contribuie la popularitatea sa de durată. Hamlet este o reflecție a anxietăților și complexităților epocii elisabetane, reflectând intriga politică și luptele pentru putere ale curții regale.¹

Cu toate acestea, o astfel de analiză necesită o abordare interdisciplinară, combinând cunoștințe de literatură, istorie și drept. Prin compararea contextului istoric al lui Shakespeare cu realitatea contemporană, putem obține o perspectivă mai clară asupra evoluției conceptului de independență profesională.

¹ <https://www.sparknotes.com/shakespeare/hamlet>

Scopul profesiei de avocat, prevăzut în art 2 din Legea nr 51/1995, de a promova și apăra drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului nu poate fi realizat decât dacă avocatul este independent și dacă este ocrotit de lege.² Independența avocatului este un principiu fundamental al sistemului juridic modern, garantând atât dreptul la apărare, cât și integritatea procesului judiciar, însă, rădăcinile acestui concept pot fi urmărite mult mai departe în trecut, în adâncurile literaturii universale. Prin prisma tragediei lui Shakespeare, „Hamlet”, vom explora evoluția conceptului de independență profesională, de la dilemele morale ale unui prinț renescentist la provocările etice ale unui jurist contemporan.

Hamlet, prințul indecis, dar cu o sete arzătoare de dreptate, poate fi considerat, în anumite privințe, un avocat al propriei cauze. În căutarea sa neobosită pentru adevăr și în confruntarea cu puterea coruptă a unchiului său, Hamlet întruchipează o luptă interioară familiară și avocatului modern: lupta pentru a face ceea ce este corect, chiar și atunci când interesele personale sau presiunile sociale îl îndeamnă să acționeze altfel.

În paralel, avocatul contemporan este chemat să își apere clienții cu aceeași pasiune și determinare, dar într-un cadru legal strict reglementat. Codurile deontologice și normele profesionale îi impun limite clare, dar îi oferă și instrumentele necesare pentru a-și exercita profesia cu integritate și independență.

Printr-o analiză comparativă a lui Hamlet și a avocatului modern, vom explora atât asemănările, cât și diferențele dintre cele două figuri. Vom discuta despre conceptul de independență în contextul istoric și social al lui Shakespeare, precum și despre evoluția sa în lumea contemporană. De asemenea, vom analiza modul în care aceste două personaje se confruntă cu dileme morale similare și cum își asumă responsabilitatea pentru acțiunile lor.

2. Hamlet avocatul propriei cauze

Hamlet în engleza modernă timpurie este o tragedie de William Shakespeare. Deși prima reprezentare datează din jurul anului 1600, textul tragediei a fost publicat pentru prima oară doar în 1603. Din aceasta tragedie provine tirada filozofică „*a fi sau a nu fi, aceasta este întrebarea*”, devenită ulterior celebră și foarte des citată.³

Fantoma regelui Danemarcei îi spune fiului sau Hamlet, să-și răzbune moartea ucigându-l pe noul rege, unchiul lui Hamlet. Hamlet pretinde că este nebun, contempla viața și moartea și caută răzbunare. Unchiul său, temându-se pentru viața lui, creează și el comploturi pentru a-l ucide pe Hamlet. Piesa se încheie cu un duel, în timpul căruia Regele, Regina, adversarul lui Hamlet și Hamlet însuși sunt toți uciși.⁴

Hamlet, prinț al Danemarcei și protagonistul uneia dintre cele mai cunoscute tragedii shakespeariene, un investigator privat al secolului al XVI-lea, poate fi văzut într-o anumită măsură ca un avocat al adevărului. Hamlet își asumă rolul de detectiv, investigând moartea tatălui său, utilizând

² Dan Oancea „*Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat*”, Comentariu pe articole, ediția 2, editura C.H.Beck, București 2019, p. 187

³ <https://www.scribd.com/doc>

⁴ <https://www.shakespeare.org.uk>

o combinație de observație, deducție și chiar manipulare. Această acțiune poate fi văzută ca o formă de avocatură, unde el este atât clientul, cât și avocatul propriei cauze.

Hamlet, în esență, acționează ca avocatul propriei cauze. El investighează moartea tatălui său, aduce acuzații și își construiește o strategie pentru a-și aduce dușmanii în fața justiției. Cu toate acestea, spre deosebire de un avocat modern, Hamlet nu este limitat de codurile deontologice și de regulile procedurale. El este liber să își folosească inteligența, farmecul și chiar manipulările pentru a-și atinge scopul.

Povestea se desfășoară pe fondul unei intrigi politice și a unui conflict familial, iar tumultul interior și reflexiile filosofice ale lui Hamlet adaugă adâncime narațiunii.⁵ Hamlet se confruntă cu dileme etice complexe, punând sub semn de întrebare natura binelui și răului, a dreptății și a răzbunării. Această luptă interioară este similară cu cea a unui avocat care trebuie să concilieze interesele clientului cu principiile etice ale profesiei.

Hamlet este un orator talentat, persuasiv, capabil să manipuleze opinia publică și să influențeze acțiunile celor din jur : *Hamlet, actul 2, scena 2* : „ce operă minunată este omul!”,; *Hamlet actul 1, scena 3* : „mai presus de toate fi tu însuși.”⁶ Această abilitate este esențială pentru orice avocat care dorește să își apere cu succes clientul. Așa cum s-a afirmat în literatura juridică, avocații, prin pledoariile lor oferă „lecții de filosofie juridică și filosofie socială, care formează un adevărat tezaur de cultură juridică”.⁷

Ca și un avocat, Hamlet trebuie să cântărească cu atenție dovezile, să evalueze mărturiile și să ia decizii dificile, adesea în condiții de incertitudine. De asemenea, atât Hamlet, cât și avocatul, sunt confrunțați cu presiuni externe care pot influența judecata lor. Prin urmare, putem afirma că Hamlet, în căutarea sa pentru dreptate, exemplifică anumite aspecte ale independenței profesionale, cum ar fi integritatea morală, autonomia decizională și responsabilitatea față de adevăr.

Cu toate acestea, este important să subliniem că această analogie are limite. Contextul istoric și social în care trăiește Hamlet este fundamental diferit de cel al unui avocat modern. În plus, Hamlet este un personaj tragic, iar acțiunile sale sunt motivate în primul rând de emoții puternice, precum durerea și dorința de răzbunare, mai degrabă decât de rațiunea juridică.

3. Independența avocatului în oglinda lui Hamlet

În timp ce conceptul de independență juridică, așa cum îl înțelegem astăzi, nu exista în forma sa modernă în timpul lui Shakespeare, putem identifica anumite elemente ale independenței într-un avocat în acțiunile și deciziile lui Hamlet. Un avocat modern ar trebui să fie independent în luarea deciziilor și în reprezentarea clientului său. În ceea ce privește independența profesiei de avocat, cel care activează în această profesie este dator să fie independent față de stat sau alte interese proprii

⁵ <https://www.sparknotes.com/shakespeare/hamlet/>

⁶ idem

⁷ Avocat Friedmann-Nicolescu, „*File din Istoria Avocaturii*”, Adunarea Generală din 26 aprilie 2014-Baroul București, p.1.

sau externe și să depună toate diligențele necesare în vederea stopării presiunilor menite să-i afecteze independența.⁸

În reglementarea profesiei de avocat este prevăzut ca principiu de bază principiul independenței, prevăzut de art. 2 din legea nr. 51/1991,⁹ potrivit căruia „*profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei*”.

Hamlet, ca protagonist al unei tragedii, nu este obligat să respecte un cod deontologic strict, așa cum este cazul unui avocat modern. Cu toate acestea, acțiunile și deciziile sale pot fi analizate prin prisma principiului independenței:

Hamlet pune sub semnul întrebării autoritatea și moralitatea celor din jurul său, demonstrând o **independență de gândire** remarcabilă. Această trăsătură este esențială pentru orice avocat care trebuie să evalueze critic dovezile și să ia decizii în interesul clientului său. Hamlet, prin capacitatea sa de a gândi critic și de a pune sub semnul întrebării autoritățile constituite, exemplifică într-un mod remarcabil importanța independenței în luarea deciziilor. Această trăsătură, fundamentală pentru un avocat, îi permite acestuia să evalueze obiectiv probele, să identifice argumentele contrare și să construiască o apărare solidă în interesul clientului său. Asemenea lui Hamlet, avocatul modern trebuie să fie capabil să se detașeze de prejudecăți, să analizeze situațiile din multiple perspective și să își formeze o opinie proprie, chiar dacă aceasta diferă de cea a majorității. Această independență intelectuală este esențială pentru a asigura un proces echitabil și pentru a proteja drepturile individului.

Hamlet se **confruntă cu presiuni** din partea familiei, a curții și a societății, dar refuză să se conformeze și să renunțe la convingerile sale. Această rezistență la presiuni este o altă trăsătură importantă a independenței. Rezistența lui Hamlet la presiunile sociale și politice reprezintă un exemplu strălucit de integritate și independență. Asemenea unui avocat care își apără clientul în fața unei opinii publice ostile sau a unor interese puternice, Hamlet refuză să-și compromită principiile. Atât prințul danez, cât și juristul sunt chemați să acționeze cu curaj și determinare, chiar și atunci când sunt confrunțați cu consecințe negative. Această rezistență la presiuni este esențială pentru a asigura un proces echitabil și pentru a proteja valorile fundamentale ale unei societăți democratice.

Hamlet **trebuie să ia decizii importante** care îi vor afecta viața și pe cea a celor din jur. Această responsabilitate individuală este similară cu cea a unui avocat care trebuie să ia decizii importante în numele clientului său. Atât Hamlet, cât și avocatul sunt puși în fața unor alegeri esențiale care au repercusiuni semnificative asupra vieților celor implicați. Hamlet trebuie să decidă dacă să se răzbune pe unchiul său, riscând propria viață și declanșând un lanț de evenimente tragice. La rândul său, avocatul trebuie să cântărească cu atenție opțiunile strategice într-un caz, luând în considerare nu doar interesele clientului, ci și implicațiile deciziilor sale asupra sistemului juridic și asupra societății în ansamblu. Această responsabilitate individuală de a lua decizii cu impact major este o trăsătură

⁸ Bianca Lacrima Luntraru, „*Răspunderea civilă pentru malpraxisul profesional*”, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 211.

⁹ Rep. în M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018

definitorie atât pentru prințul danez, cât și pentru jurist, subliniind importanța independenței și a judecății proprii în fața unor provocări complexe.

Prin analizarea adaptării principiului independenței în Hamlet, putem obține o înțelegere mai profundă a complexității personajului și a provocărilor morale cu care se confruntă. Deși Hamlet nu este un avocat în sensul strict al cuvântului, acțiunile și deciziile sale pot fi interpretate prin prisma principiilor independenței profesionale.

4. De la tragedie la realitate: Hamlet și formarea crezului profesional

Principiile etice ale avocaturii moderne, precum confidențialitatea, loialitatea față de client și independența profesională, sunt rezultatul unei evoluții istorice îndelungate. Adaptarea acestor principii la un context istoric diferit, precum cel al lui Shakespeare, ar necesita o reevaluare a valorilor fundamentale ale profesiei.

În timp ce conceptul de avocat, așa cum îl înțelegem astăzi, nu exista în forma sa modernă în timpul lui Shakespeare, putem identifica anumite elemente ale crezului profesional al unui avocat în acțiunile și deciziile lui Hamlet. Un avocat modern ar trebui să adere la principii precum:

În ceea ce privește **principiul confidențialității** avocatul are obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor primite de la client. Avocatul este obligat să respecte secretul profesional în privința strategiilor, tacticilor și acțiunilor preconizate și desfășurate pentru client.¹⁰ Hamlet, deși împărtășește cu ceilalți unele dintre suspiciunile sale, păstrează secrete anumite aspecte ale investigației sale. Atât Hamlet, cât și avocatul sunt depozitarii unor secrete importante care pot avea consecințe semnificative. Avocatul, prin jurământul său profesional, este obligat să păstreze confidențialitatea informațiilor primite de la client. Această obligație este esențială pentru a construi o relație de încredere și pentru a asigura o apărare eficientă. În mod similar, Hamlet, deși împărtășește cu Horatio și cu alții anumite aspecte ale investigației sale, alege să păstreze secrete anumite informații critice. Această discreție strategică îi permite să-și protejeze planurile și să-și manipuleze adversarii. Mai mult, potrivit art. 8 alin. (3) din Statut, „Avocatul nu poate fi obligat în nicio circumstanță și de către nicio persoană să divulge secretul profesional nici de către clientul său și nici de către o altă autoritate sau persoană. Se exceptează cazurile în care acesta este urmărit penal, disciplinar sau atunci când există o contestație cu privire la onorariile convenite, exclusiv pentru necesități stricte pentru apărarea sa.”¹¹ Ambele personaje demonstrează astfel importanța confidențialității în atingerea obiectivelor lor, subliniind faptul că păstrarea secretului este adesea o componentă esențială a independenței și a succesului.

Prin prisma **autonomiei profesionale**, în exercitiul profesiei, avocatul nu poate desfășura decât activitățile permise de lege și prevăzute expres în art. 3 din Legea nr 51/1995, fără a putea fi supus vreunei restricții, presiuni, constrângeri sau intimidări din partea autorităților sau instituțiilor

¹⁰ Dan Oancea "Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat", Comentariu pe articole, ediția 2, editura C.H.Beck, București 2019, p. 148

¹¹ Art. 8 alin. (3) din Hotărârea Consiliului UNBR nr. 64/2011 privind Statutul profesiei de avocat, publicată în M. Of. nr. 898 din 19 decembrie 2011

publice, a unor persoane fizice sau juridice.¹² Hamlet, deși este prins într-o rețea de intrigi politice, încearcă să-și păstreze independența și să acționeze în conformitate cu convingerile sale. Atât Hamlet, cât și avocatul sunt chemați să acționeze cu independență în cadrul unor sisteme complexe și adesea corupte. Avocatul, prin jurământul său profesional, este obligat să acționeze exclusiv în interesul clientului său, fără a se lăsa influențat de interese politice, sociale sau personale. În mod similar, Hamlet, deși este prins într-o rețea de intrigi la curtea daneză, încearcă să-și păstreze independența și să acționeze în conformitate cu convingerile sale morale. Această independență este esențială pentru amândoi, deoarece le permite să își îndeplinească rolurile într-un mod etic și să protejeze valorile pe care le susțin.

În lumina **principiului loialității**, avocatul trebuie să fie onest și integru în relația cu clientul și cu instanța. Hamlet, deși recurge la simularea nebuniei, își păstrează un anumit nivel de onestitate în relația cu Horatio și cu spiritul tatălui său. Atât Hamlet, cât și avocatul sunt confrunțați cu dileme etice care pun la încercare onestitatea și integritatea lor. El nu își ascunde sentimentele și gândurile cele mai profunde, iar această sinceritate interioară îi permite să-și păstreze echilibrul moral. Avocatul, prin jurământul său profesional, este obligat să fie onest atât cu instanța, cât și cu clientul său. Această obligație este esențială pentru menținerea încrederii în sistemul juridic și pentru asigurarea unui proces echitabil. Ambele personaje demonstrează că onestitatea și integritatea sunt valori fundamentale, chiar și în cele mai dificile situații, și că ele pot fi menținute într-o formă sau alta, chiar și atunci când circumstanțele impun anumite compromisuri.

În **reprezentarea intereselor clientului**, avocatul are datoria de a reprezenta interesele clientului său în cel mai bun mod posibil. Hamlet, deși acționează în numele tatălui său decedat, poate fi văzut ca un avocat al dreptății și al adevărului. Atât Hamlet, cât și avocatul sunt uniți de un scop comun: reprezentarea intereselor unei alte părți. Avocatul are obligația legală și morală de a apăra cu vehemență drepturile și interesele clientului său. În mod similar, Hamlet, deși acționează în numele tatălui său decedat, poate fi considerat un avocat al dreptății și al adevărului, luptând pentru a expune crimele comise la curtea daneză și pentru a restabili ordinea. Amândoi, prin acțiunile lor, subliniază importanța reprezentării și a luptei pentru ceea ce consideră a fi corect, chiar și în fața unor adversari puternici. Cu toate acestea, există o diferență fundamentală între cei doi: avocatul este constrâns de cadrul legal, în timp ce Hamlet este liber să acționeze în afara legii, dacă este necesar, pentru a-și atinge scopul.

5. Printul renescentist și Apărătorul în era modernă. O analiză comparativă

Cu toate acestea, există diferențe semnificative între rolul lui Hamlet și cel al unui avocat modern:

În ceea ce privește **contextul legal** Hamlet acționează într-un context legal vag și adesea arbitrar. Nu există un cod de procedură penală pe care să se bazeze, iar justiția este adesea dictată de putere și intrigă politică. În schimb, avocații moderni operează într-un cadru legal bine definit, cu reguli clare și proceduri stabilite. În timp ce Hamlet se mișcă într-un univers juridic neclar și adesea corupt,

¹² Dan Oancea "Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat", Comentariu pe articole, ediția 2, editura C.H.Beck, București 2019, p. 187

avocatul modern este constrâns de un cadru legal rigid și de un cod deontologic strict. În Danemarca lui Shakespeare, justiția era adesea arbitrară și supusă capriciilor celor aflați la putere. Hamlet, în căutarea răzbunării, nu este legat de proceduri formale și poate recurge la acțiuni care ar fi considerate ilegale în societatea contemporană. În contrast, avocatul modern operează într-un sistem juridic complex, cu reguli precise și proceduri bine stabilite, care îi limitează acțiunile și îl obligă să acționeze în conformitate cu legea. Avocatul va trata cu respect și curtoazie orice persoană implicată în procedurile legale în care asista său reprezintă clientul și se va abține de la metode sicanatoare și prejudiciate pentru terțe părți, dacă acestea sunt evident indiferente și irelevante în raport cu interesele clientului reprezentat.¹³ Această diferență de context subliniază evoluția conceptului de justiție și importanța unui sistem legal predictibil și echitabil pentru protejarea drepturilor individuale.

Scopul finalității lui Hamlet este răzbunarea, o emoție puternică care îl conduce adesea spre acțiuni impulsive și uneori ilegale. Un avocat, pe de altă parte, trebuie să își păstreze obiectivitatea și să își subordoneze interesele personale interesului justiției. În timp ce Hamlet este propulsat de o dorință intensă de răzbunare, acționând adesea sub impulsul emoțiilor și ignorând limitele legale, avocatul modern este constrâns de un cadru etic și legal rigid. Scopul primar al avocatului este de a reprezenta interesele clientului său într-un mod obiectiv, bazându-și acțiunile pe dovezi și legi, nu pe emoții personale. Spre deosebire de Hamlet, care își poate permite să încalce legea în numele justiției personale, avocatul trebuie să își păstreze independența față de client și să acționeze întotdeauna în conformitate cu codul deontologic. Această diferență fundamentală subliniază evoluția conceptului de justiție și importanța unui sistem legal bazat pe principii clare și imparțiale.

Referitor la **responsabilitatea profesională** avocații moderni au o responsabilitate profesională față de clienții lor, dar și față de sistemul juridic în ansamblu. Ei sunt obligați să respecte codurile deontologice și să acționeze în conformitate cu standardele etice ale profesiei. Hamlet, în schimb, nu este legat de niciun cod de conduită și acționează în principal din impuls. În timp ce Hamlet este un personaj tragic, motivat de dorința de răzbunare și acționând adesea în afara legii, avocatul modern este constrâns de un cadru etic și legal rigid. Responsabilitatea profesională a avocatului depășește simpla reprezentare a intereselor clientului. El este un ofițer al justiției, obligat să respecte principiile fundamentale ale dreptului și să acționeze cu integritate și onestitate. Spre deosebire de Hamlet, care poate ignora cu ușurință legea în numele unei cauze personale, avocatul trebuie să își păstreze independența față de client și să își subordoneze interesele personale interesului public. Această independență profesională este esențială pentru menținerea încrederii în sistemul juridic și pentru asigurarea unui proces echitabil.

6. Concluzii

Comparând figura lui Hamlet cu cea a unui avocat modern, putem observa o evoluție semnificativă a conceptului de independență profesională. În timp ce Hamlet acționează într-un context istoric și social diferit, în care justiția este adesea subiectivă și influențată de putere, avocatul modern este constrâns de un cadru legal bine definit și de un cod deontologic strict. Această evoluție reflectă

¹³ Statutul profesiei de avocat, art 134

schimbările profunde în societatea umană, precum și o mai bună înțelegere a importanței justiției și a drepturilor individuale.

Deși există diferențe semnificative între rolul lui Hamlet și cel al unui avocat modern, putem identifica și anumite asemănări. Amândoi sunt confrunțați cu dileme morale complexe, trebuie să ia decizii importante și să își apere convingerile. Cu toate acestea, motivațiile lor, contextul în care acționează și instrumentele pe care le folosesc sunt fundamental diferite. Hamlet este motivat de emoții și acționează adesea în afara legii, în timp ce avocatul modern este ghidat de rațiune și de principiile legale.

Atât Hamlet, cât și avocatul modern subliniază importanța independenței în luarea deciziilor. Hamlet, prin refuzul său de a se conforma presiunilor sociale și politice, demonstrează că independența este esențială pentru a acționa în conformitate cu convingerile proprii. Avocatul modern, prin respectarea codului deontologic și prin apărarea intereselor clientului său, asigură un proces echitabil și protejează drepturile individuale.

Analiza comparativă dintre Hamlet și avocatul modern ne oferă o perspectivă valoroasă asupra evoluției conceptului de justiție și a responsabilității profesionale. Prin înțelegerea provocărilor cu care se confruntă atât Hamlet, cât și avocatul modern, putem învăța din greșelile trecutului și să ne străduim să construim o societate mai justă și mai echitabilă. Așa cum afirmă Mircea Djuvara, **„avocatul este și trebuie să rămână apărătorul ordinii legale; el reprezintă în definitiv subtilitatea rafinată a rațiunii și a convingerii, adică dreptul însuși, în lupta victorioasă cu forța pătimașă și brutală”**.¹⁴

În concluzie, compararea lui Hamlet cu un avocat modern ne oferă o perspectivă interdisciplinară asupra evoluției conceptului de justiție și a responsabilității profesionale. Deși contextul istoric și social s-au schimbat semnificativ, unele dintre provocările cu care se confruntă oamenii rămân aceleași. Prin înțelegerea acestor provocări, putem contribui la construirea unui viitor mai bun pentru toți.

Bibliografie:

A.Cursuri, Tratate, Monografii:

1. B. L. Lunțaru, *„Răspunderea civilă pentru malpraxisul profesional”*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
2. D. Oancea *„Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat”*, Comentariu pe articole, ediția 2, editura C.H.Beck, București 2019.

B.Alte Surse:

1. Avocat Friedmann-Nicolescu, *„File din Istoria Avocaturii”*, Adunarea Generală din 26 aprilie 2014- Baroul București.
2. Rep. în M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018.

¹⁴ <https://legalup.ro/profesia-de-avocat/>

-
3. Art. 8 alin. (3) din Hotărârea Consiliului UNBR nr. 64/2011 privind Statutul profesiei de avocat, publicată în M. Of. nr. 898 din 19 decembrie 2011
 4. Statutul profesiei de avocat.
 5. <https://legalup.ro/profesia-de-avocat/>
 6. <https://www.scribd.com/doc>
 7. <https://www.shakespeare.org.uk>
 8. <https://www.sparknotes.com/shakespeare/hamlet/>

Compendiu de jurisprudență

Independența avocatului a fost analizată și consolidată în mai multe decizii ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) și ale Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO).

Prin jurisprudența instanțelor europene, acestea au subliniat importanța independenței avocatului ca o garanție a protecției drepturilor fundamentale ale persoanelor și a corectitudinii sistemului de justiție.

Pe de altă parte, încălcarea unor drepturi fundamentale ale avocatului, cum ar fi libertatea de exprimare sau dreptul la viață privată (care include secretul profesional) lovesc, prin ricoșeu, independența avocatului. Practic, toate deciziile CJUE și CtEDO care vizează independența avocaților pornesc de la această ipoteză.

În ceea ce privește autoreglementarea profesiei de avocat, CJUE a subliniat importanța menținerii conformității cu principiile fundamentale ale legislației europene, cum ar fi libera concurență și libera prestare a serviciilor. Deciziile CJUE explorează tensiunea dintre protecția autonomiei profesiei și necesitatea unor reglementări care să asigure integritatea pieței unice europene. Acestea au un impact semnificativ asupra modului în care barourile și avocații trebuie să se raporteze la normele de concurență, confidențialitate și etică profesională în Uniunea Europeană.

Independența avocatului este un principiu fundamental recunoscut și protejat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO). De-a lungul timpului, CtEDO a emis mai multe hotărâri care consolidează acest principiu, subliniind importanța independenței avocatului pentru garantarea unui proces echitabil, a accesului la justiție și respectarea drepturilor fundamentale. Aceste decizii reflectă preocuparea CEDO pentru protejarea independenței profesionale a avocaților, precum și a rolului lor crucial în apărarea drepturilor omului

Principalele concluzii care se desprind din deciziile CJUE, cu privire la independența avocatului

- Cerința referitoare la poziția și la calitatea de avocat independent este bazată pe o concepție a rolului avocatului considerat colaborator al justiției și care trebuie să furnizeze, în deplină independență și în interesul superior al acesteia, asistența legală de care clientul are nevoie
- Doar avocații independenți și membri ai baroului pot oferi sfaturi juridice protejate de confidențialitate.
- Doar comunicările cu avocați externi, care acționează în mod independent față de clientul lor și nu sunt influențați de o relație economică directă, pot fi protejate prin privilegiul confidențialității profesionale
- Un avocat trebuie să fie complet independent de clientul său, chiar și în cazul în care clientul este o instituție publică sau o entitate academică
- Avocații interni nu sunt considerați la fel de independenți ca avocații externi și, prin urmare, nu se

bucură de aceeași protecție.

- Avocatul trebuie să fie independent, adică să fie liber de influențe externe și să acționeze în interesul exclusiv al clientului său, indiferent dacă este ales de client sau desemnat din oficiu
- Avocatul din oficiu trebuie să fie în măsură să își apere clientul în mod corespunzător, fără constrângeri din partea autorităților sau a sistemului judiciar.
- Independența avocatului este o condiție esențială pentru recunoașterea cheltuielilor de judecată sub formă de onorarii
- Condiția de independență a avocatului se definește nu numai în mod negativ, și anume prin lipsa unui raport de muncă între avocat și clientul său, dar și în mod pozitiv, prin referire la deontologie
- În ceea ce privește definiția pozitivă a noțiunii de „independență”, aceasta nu trebuie înțeleasă ca impunând lipsa oricărei legături dintre avocat și clientul său, ci doar a legăturii care aduce în mod vădit atingere capacității avocatului de a-și asigura misiunea de apărare servind în condiții optime interesele clientului său, cu respectarea legii și a normelor profesionale și deontologice
- Avocații sunt supuși unor obligații care derivă din dreptul UE, inclusiv în domenii precum concurența și prevenirea spălării banilor, dar aceste obligații trebuie să fie implementate fără a submina caracterul fundamental al independenței profesiei.
- CJUE a permis ca avocații să fie obligați să raporteze tranzacții suspecte, dar a exclus această obligație în activitățile lor de consiliere juridică sau de reprezentare în fața instanțelor, care sunt protejate de secretul profesional. Obligația de raportare nu afectează în mod nejustificat independența avocatului, atâta timp cât această obligație este limitată la anumite activități non-judiciare ale avocatului.

Principalele concluzii care se desprind din jurisprudența CJUE, cu privire la autoreglementarea profesiei de avocat

- Independența profesională este esențială pentru exercitarea corectă a profesiei, însă aceasta trebuie echilibrată cu respectarea dreptului UE.
- Reglementările barourilor trebuie să fie proporționale și justificate în raport cu obiectivele lor legitime.
- Autoreglementarea profesiei de avocat poate fi subordonată obiectivelor de interes public mai larg, cum ar fi combaterea criminalității financiare, dar cu respectarea proporționalității și a specificității profesiei juridice
- Reglementările barourilor care restrâng concurența nu sunt, în mod automat, ilegale, atâta timp cât sunt justificate de obiective legitime, cum ar fi protejarea independenței profesionale și asigurarea calității serviciilor juridic

Selecție de Hotărâri CJUE care ating problema independenței avocaților și a profesiei

Hotărârea CJUE din 18 mai 1982. - AM & S Europe Limited împotriva Comisiei Europene ([Cauza 155/79](#))

-
- *Clarificarea noțiunii de avocat independent*
 - *Secretul profesional se aplică numai comunicărilor din partea avocaților independenți*

Decizia CJUE în cauza AM & S v. Comisia a fost și continuă să fie deosebit de importantă, întrucât a confirmat protejarea comunicărilor confidențiale între avocat și client (contestată până în 1978) și a definit aria de aplicare a confidențialității și implicațiile practice ale acesteia.

CJUE a statuat că Regulamentul nr. 17/62 trebuie interpretat ca protejând, la rândul său, confidențialitatea corespondenței între avocați și clienți în limitele a două condiții: pe de o parte, corespondența respectivă să se desfășoare în cadrul și în scopul dreptului clientului la apărare și, pe de altă parte, să provină de la avocați independenți, adică de la avocați care nu sunt legați de client prin raporturi de muncă, fiind calificați să profeseze într-o țară UE.

În ceea ce privește prima condiție, CJUE arătat că protecția secretului profesional trebuie extinsă asupra tuturor comunicărilor anterioare deschiderii procedurii, dacă au legătură cu subiectul procedurii. Consultanța juridică este considerată o etapă „pregătitoare” în apărarea societății respective.

În conformitate cu a doua cerință stabilită în hotărârea AM&S, secretul profesional se aplică numai comunicărilor din partea avocaților independenți care au dreptul de a-și exercita profesia într-unul dintre statele membre. În plus, noțiunea de „avocat independent” nu include, potrivit Curții, niciun expert juridic legat de clientul său printr-o relație de muncă.

Hotărârea CJUE din 19 februarie 2002 – Wouters și alții împotriva Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten ([C-309/99](#))

- *Reglementările barourilor care restrâng concurența nu sunt, în mod automat, ilegale, atâta timp cât sunt justificate de obiective legitime, cum ar fi protejarea independenței profesionale și asigurarea calității serviciilor juridice*

Una dintre cele mai cunoscute decizii ale CJUE în legătură cu autoreglementarea profesiei de avocat este decizia în cauza Wouters din 2002. Această cauză s-a concentrat pe compatibilitatea normelor interne ale barourilor cu regulile de concurență ale Uniunii Europene.

Context: Baroul olandez a adoptat o regulă care interzicea avocaților să încheie parteneriate cu alți profesioniști non-juriști, cum ar fi contabilii. Această interdicție a fost contestată, pe motiv că încalcă regulile de concurență din Tratatul CE (în prezent, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, TFUE), în special articolul 101, care interzice acordurile care restrâng concurența.

CJUE a stabilit că reglementările barourilor care restrâng concurența nu sunt, în mod automat, ilegale, atâta timp cât sunt justificate de obiective legitime, cum ar fi protejarea independenței profesionale și asigurarea calității serviciilor juridice. Aceste reglementări pot fi considerate conforme cu dreptul UE dacă sunt necesare pentru a proteja funcționarea corectă a profesiei de avocat, inclusiv independența și deontologia profesională. Totuși, aceste reglementări nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru a atinge aceste obiective.

Decizia în cauza Wouters a stabilit un precedent important, recunoscând că regulile de

autoreglementare a profesiei de avocat pot avea un impact asupra concurenței, dar pot fi totuși justificate în contextul specific al profesiei juridice. Aceasta înseamnă că barourile trebuie să își formuleze reglementările în mod proporțional, evitând restricțiile excesive care ar putea submina libera concurență, fără a pune în pericol independența profesiei.

Hotărârea CJUE din 26 iunie 2007 -Cauza *Ordre des barreaux francophones et germanophones și alții împotriva Conseil des ministres* (C-305/05)

- *Independența avocatului este esențială pentru garantarea dreptului la apărare și implică libertatea de a acționa în interesul clientului fără constrângeri externe.*
- *Secretul profesional al avocaților asigură confidențialitatea comunicărilor între avocat și client și este un drept fundamental, crucial pentru încrederea în avocat.*
- *CJUE a permis ca avocații să fie obligați să raporteze tranzacții suspecte, dar a exclus această obligație în activitățile lor de consiliere juridică sau de reprezentare în fața instanțelor, care sunt protejate de secretul profesional.*

În această cauză, CJUE a abordat două aspecte esențiale legate de profesia de avocat: independența avocatului și secretul profesional. Această hotărâre a avut la bază un litigiu privind directiva referitoare la combaterea spălării banilor și obligațiile avocaților în acest context.

Litigiul viza interpretarea Directivei 2001/97/CE, care extindea obligațiile de raportare în combaterea spălării banilor și asupra avocaților. *Ordre des barreaux francophones et germanophones* și alte ordine ale avocaților din Belgia au contestat directiva, susținând că aceasta ar încălca independența avocaților și secretul profesional, în special în ceea ce privește obligația acestora de a raporta autorităților tranzacțiile suspecte ale clienților lor

CJUE a reafirmat importanța independenței avocatului, care este esențială pentru garantarea exercitării corecte a dreptului de apărare și pentru încrederea dintre avocat și client. Curtea a subliniat că avocații au rolul de a acționa în interesul clientului lor, fără a fi supuși presiunilor externe, ceea ce presupune o autonomie completă în desfășurarea activității profesionale.

Independența avocatului înseamnă, de asemenea, că acesta trebuie să fie capabil să își consilieze clientul în mod imparțial, fără teama că sfaturile sau acțiunile sale ar putea duce la repercusiuni din partea autorităților sau a altor terți. Curtea a subliniat că acest principiu este vital în contextul dreptului la apărare, prevăzut de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

CJUE a subliniat că confidențialitatea comunicărilor dintre avocat și client este un drept fundamental și un element central al relației dintre aceștia. Secretul profesional asigură că un client poate avea încredere deplină în avocatul său și că toate informațiile transmise în cadrul relației sunt protejate.

Curtea a recunoscut că, în anumite circumstanțe, avocații pot fi obligați să raporteze tranzacțiile suspecte ale clienților în contextul combaterii spălării banilor. Totuși, aceasta a stabilit că această obligație nu trebuie să fie aplicată atunci când avocatul își desfășoară activitatea esențială de consiliere juridică sau reprezentare într-un litigiu, deoarece aceste activități sunt protejate de secretul profesional. În aceste cazuri, confidențialitatea comunicărilor între avocat și client trebuie să fie

respectată în totalitate.

Hotărârea CJUE Marea Cameră din 14 septembrie 2010 - „Akzo Nobel Chemicals” și „Akcros Chemicals” ([C-550/07 P](#))

- *Doar comunicările cu avocați externi, care acționează în mod independent față de clientul lor și nu sunt influențați de o relație economică directă, pot fi protejate prin privilegiul confidențialității profesionale*

Această decizie este considerată un punct de referință pentru delimitarea protecției confidențialității în cadrul procedurilor de concurență ale Uniunii Europene.

Cazul a apărut în urma unei inspecții efectuate de Comisia Europeană la sediile Akzo Nobel Chemicals și Akcros Chemicals, în cadrul unei investigații privind încălcarea normelor de concurență. Comisia a confiscat o serie de documente, inclusiv e-mailuri între conducerea companiei și un avocat angajat (in-house lawyer), pe care companiile au pretins că ar trebui să fie protejate de privilegiul confidențialității client-avocat. Ele au susținut că aceste documente erau comunicări confidențiale și nu ar trebui să fie folosite împotriva lor în cadrul procedurilor de concurență.

CJUE a reiterat faptul că avocații interni (corporate lawyers) nu se bucură de aceleași garanții de independență ca avocații externi. Curtea a reafirmat criteriile stabilite în cazul AM&S Europe Limited, explicând că avocații care sunt angajați ai unei companii sunt mai vulnerabili la conflicte de interese și presiuni interne, ceea ce le poate afecta capacitatea de a acționa independent. Ca urmare, corespondența între avocații interni și compania lor nu beneficiază de protecția confidențialității în același mod ca în cazul avocaților externi.

Hotărârea CJUE din 28 iulie 2016 „Ordre des barreaux francophones et germanophone” ([C-543/14](#))

- *Obligația de raportare nu afectează în mod nejustificat independența avocatului, atâta timp cât această obligație este limitată la anumite activități non-judiciare ale avocatului*
- *Autoreglementarea profesiei de avocat poate fi subordonată obiectivelor de interes public mai larg, cum ar fi combaterea criminalității financiare, dar cu respectarea proporționalității și a specificității profesiei juridice*

În această cauză, CJUE a abordat aspectul independenței avocatului în contextul protecției datelor și confidențialității comunicărilor între avocat și client

Context: Cauza a fost declanșată în urma unei dispute privind Directiva 2005/60/CE privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului, care prevede obligația avocaților să raporteze anumite tranzacții financiare suspecte autorităților competente. Organizațiile avocaților francofoni și germanofoni din Belgia au contestat această obligație, susținând că ea ar afecta independența avocatului și ar compromite principiul confidențialității avocat-client.

Problema centrală a fost dacă obligația avocaților de a raporta tranzacții suspecte poate afecta independența acestora, întrucât ar putea transforma avocatul într-un „informator” al statului, ceea ce ar contraveni principiului confidențialității profesionale.

În decizia sa, CJUE a subliniat că **independența avocatului** este esențială pentru a garanta

dreptul la un proces echitabil, drept protejat de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Independența înseamnă că avocatul trebuie să fie liber să-și sfătuiască clientul fără presiuni externe, fie din partea statului, fie din partea altor entități.

Curtea a decis că independența avocatului trebuie protejată în mod ferm, însă obligația de raportare nu afectează în mod nejustificat independența avocatului, atâta timp cât această obligație este limitată la anumite activități non-judiciare ale avocatului, cum ar fi consultanța în domeniul afacerilor sau tranzacțiilor financiare. Astfel, obligația de raportare nu se aplică activităților esențiale legate de dreptul la apărare (cum ar fi reprezentarea clientului în fața unei instanțe), unde confidențialitatea rămâne intactă.

Hotărârea CJUE din 5 iunie 2018 - Kolev și alții (C-612/15)

- *Avocatul din oficiu trebuie să fie în măsură să își apere clientul în mod corespunzător, fără constrângeri din partea autorităților sau a sistemului judiciar.*

CJUE a analizat dacă un avocat din oficiu desemnat într-o procedură penală îndeplinește cerințele de independență și imparțialitate, esențiale pentru a garanta dreptul la un proces echitabil, conform articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În speță, instanța de trimitere a constatat că doi inculpați într-un dosar penal care aveau același avocat ales, aveau interese contradictorii, pentru motivul că cel dintâi a furnizat informații care pot fi reținute împotriva celui din urmă, care a păstrat tăcerea. Deși cei doi inculpați s-au opus, instanța l-a exclus pe avocatul ales, înlocuindu-l cu doi avocați din oficiu. În aceste condiții s-a pus problema dacă dreptul de a avea acces la avocat este respectat dacă instanța desemnează, ca înlocuitori, doi avocați din oficiu.

Curtea a subliniat că independența și imparțialitatea unui avocat din oficiu sunt esențiale pentru a respecta dreptul persoanei acuzate la apărare. Avocatul trebuie să acționeze liber de orice influențe externe, inclusiv din partea autorităților de urmărire penală sau judecătorești.

În plus, Curtea a arătat că un avocat din oficiu trebuie să își îndeplinească funcțiile în mod diligent și să asigure o apărare efectivă. Asta înseamnă că avocatul trebuie să fie în măsură să își apere clientul în mod corespunzător, fără constrângeri din partea autorităților sau a sistemului judiciar.

În cazul în care există suspiciuni privind un conflict de interese sau faptul că avocatul nu își îndeplinește îndatoririle cu loialitate și competență, este esențial ca instanțele naționale să aibă posibilitatea de a numi un alt avocat pentru a asigura un proces echitabil.

În concluzie, CJUE a decis că dreptul Uniunii nu se opune unei reglementări naționale care impune instanței naționale să excludă avocatul mandatat de două persoane acuzate, împotriva voinței acestora din urmă, pentru motivul că interesele acestor persoane sunt contradictorii, și nici posibilității ca această instanță să permită persoanelor menționate să mandateze un nou avocat sau, dacă este cazul, să desemneze ea însăși doi avocați din oficiu, în vederea înlocuirii primului avocat.

Hotărârea CJUE (Marea Cameră) din 4 februarie 2020 - Uniwersytet Wrocławski și Republica Polonă vs. Agenția Executivă pentru Cercetare (C-515/17 P)

- *Independența avocatului este o condiție esențială pentru recunoașterea cheltuielilor de judecată sub formă de onorarii*
- *Un avocat trebuie să fie complet independent de clientul său, chiar și în cazul în care clientul este o instituție publică sau o entitate academică*

În cauza Uniwersytet Wrocławski și Republica Polonă vs. Agenția Executivă pentru Cercetare (C-515/17 P) Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a abordat problema independenței avocatului în contextul unei cereri de rambursare a cheltuielilor de judecată, mai exact a onorariilor percepute de un avocat care era profesor universitar angajat al universității reclamante. CJUE a subliniat importanța independenței avocatului și a oferit clarificări cu privire la acest concept în cadrul litigiilor în fața instituțiilor europene.

Contextul cazului: Universitatea din Wrocław și Republica Polonă au intentat o acțiune împotriva Comisiei Europene în legătură cu un program de finanțare a cercetării. După soluționarea cazului, Universitatea din Wrocław a solicitat rambursarea onorariilor unui avocat care era profesor universitar și angajat al universității. Agenția Executivă pentru Cercetare (REA) a refuzat rambursarea cheltuielilor legate de acest avocat, susținând că acesta nu poate fi considerat un „avocat independent” conform normelor de drept al Uniunii Europene, deoarece era angajat al instituției pe care o reprezenta. Universitatea și Republica Polonă au contestat această decizie, iar cazul a ajuns la CJUE.

CJUE a confirmat că independența avocatului este o condiție esențială pentru recunoașterea cheltuielilor de judecată sub formă de onorarii. Aceasta a reținut că un avocat trebuie să fie complet independent de clientul său, chiar și în cazul în care clientul este o instituție publică sau o entitate academică. Curtea a făcut referire la conceptul de independență profesională, subliniind că avocatul trebuie să fie capabil să ofere asistență juridică într-o manieră liberă de orice presiuni externe, inclusiv cele care ar putea apărea dintr-o relație de muncă.

Independența avocatului presupune că acesta nu trebuie să fie într-o relație de subordonare față de clientul său. Această independență este necesară pentru a se asigura că avocatul poate acționa în interesul clientului fără să fie influențat de alte constrângeri care ar putea afecta calitatea și obiectivitatea serviciilor juridice oferite. Condiția de independență are rolul de a proteja caracterul specific al profesiei de avocat, care impune ca avocații să fie liberi să-și exercite profesia fără interferențe din partea angajatorilor sau a altor părți interesate.

Hotărârea CJUE din 14 iulie 2022 - Universität Bremen v. Agenția Executivă Europeană pentru Cercetare (REA) (C-110/21 P)

- *Condiția de independență a avocatului se definește nu numai în mod negativ, și anume prin lipsa unui raport de muncă între avocat și clientul său, dar și în mod pozitiv*
- *În ceea ce privește definiția pozitivă a noțiunii de „independență”, aceasta nu trebuie înțeleasă ca impunând lipsa oricărei legături dintre avocat și clientul său, ci doar a legăturii care aduce în mod*

vădit atingere capacității avocatului de a-și asigura misiunea de apărare servind în condiții optime interesele clientului său, cu respectarea legii și a normelor profesionale și deontologice

(CJUE) a abordat problema **independenței avocatului** în contextul reprezentării părților în fața instanțelor Uniunii de către un profesor universitar. Conform dreptului Uniunii, profesorii universitari resortisanți ai statelor membre a căror legislație le recunoaște dreptul de a pleda se bucură în fața Curții de drepturile acordate avocaților.

Reprezentantul Universității din Bremen era coordonator al proiectului propus, precum și șef de echipă al acestuia și că își asuma „sarcini și funcții esențiale” în cadrul respectivului proiect. Potrivit Tribunalului, legătura personală pe care acest reprezentant o avea cu obiectul litigiului compromitea astfel capacitatea sa de a furniza asistența juridică de care avea nevoie universitatea respectivă.

În recurs, Curtea a trebuit să stabilească dacă condiția de independență dezvoltată în jurisprudență în privința avocaților se aplică și profesorilor universitari autorizați să reprezinte o parte în justiție.

În această privință, chiar dacă cele două profesii nu sunt comparabile în ceea ce privește descrierea misiunilor, avocatul fiind chemat să asigure protecția și apărarea intereselor clientului său, în timp ce profesorul universitar are vocația să predea și conduce cercetări, în deplină independență, ținând seama de libertatea academică ce reglementează această profesie. Trebuie totuși să se constate, că, atunci când un profesor universitar reprezintă o parte în fața instanțelor Uniunii, el nu își mai exercită profesia de cadru didactic și de cercetător, ci îndeplinește aceeași misiune precum cea care îi revine avocatului, și anume, reprezentarea părților care nu sunt prevăzute la articolul 19 primul și al doilea paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Conform Curții, condiția de independență a avocatului se definește nu numai în mod negativ, și anume prin lipsa unui raport de muncă între avocat și clientul său, ci și în mod pozitiv, și anume prin referire la deontologie. În ceea ce privește definiția pozitivă a noțiunii de „independență”, Curtea a subliniat în mod expres că această independență nu trebuie să fie înțeleasă ca impunând lipsa oricărei legături dintre avocat și clientul său, ci doar a legăturii care aduce în mod vădit atingere capacității avocatului de a-și asigura misiunea de apărare servind în condiții optime interesele clientului său, cu respectarea legii și a normelor profesionale și deontologice

Or, legăturile descrise - coordonator al proiectului propus, precum și șef de echipă al acestuia - nu pot fi calificate drept legături care aduc în mod vădit atingere capacității reprezentantului Universității din Bremen de a asigura reprezentarea acesteia cu independența necesară. Desigur, funcțiile exercitate de reprezentantul în discuție în cadrul proiectului care face obiectul litigiului implicau faptul că acesta avea interese comune cu Universitatea din Bremen. Totuși, astfel de interese nu pot fi suficiente, așa cum a subliniat domnul avocat general la punctul 80 din concluzii, pentru a stabili o incapacitate a acestui reprezentant de a asigura în mod corespunzător reprezentarea care îi era încredințată.

Hotărârea CJUE (Marea Cameră) din 8 decembrie 2022 - Orde van Vlaamse Balies, IG, Belgian Association of Tax Lawyers, CD, JU Împotriva Vlaamse Regering ([C-694/20](#))

- *Independența avocatului trebuie garantată, iar avocații nu pot fi obligați să își compromită rolul de consiliere juridică și reprezentare prin obligații de raportare care ar încălca secretul profesional*

În această cauză, CJUE a examinat din nou problema independenței avocatului, în contextul reglementărilor privind combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului. Cauza se referea la aplicarea Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului și la obligațiile care decurg din aceasta pentru avocați.

Contextul cauzei: Orde van Vlaamse Balies, o organizație care reprezintă avocații din regiunea Flandra, a contestat anumite obligații impuse avocaților în temeiul directivei, în special în ceea ce privește raportarea tranzacțiilor suspecte atunci când aceștia oferă anumite servicii clienților. În speță, întrebarea principală a fost dacă aceste obligații încalcă independența avocatului și secretul profesional.

CJUE a reafirmat în hotărârea sa că independența avocatului este un principiu fundamental al ordinii juridice europene și este esențială pentru a garanta protecția dreptului la apărare și pentru a asigura buna funcționare a sistemului de justiție.

În contextul Directivei (UE) 2015/849, CJUE a reținut că avocații trebuie să respecte anumite obligații privind prevenirea spălării banilor, dar a subliniat că aceste obligații nu trebuie să interfereze cu rolul central al avocatului de a oferi consiliere juridică și de a apăra clientul. Curtea a subliniat că avocații trebuie să poată acționa liber și independent, fără teama că ar putea fi obligați să raporteze autorităților informații care sunt protejate de secretul profesional.

Un aspect important al cauzei a fost analiza secretului profesional în raport cu obligațiile de raportare a tranzacțiilor suspecte. Curtea a decis că avocații au, într-adevăr, o obligație de raportare în anumite situații, cum ar fi atunci când asistă clienți în activități financiare sau imobiliare care ar putea fi suspecte de spălare de bani. Cu toate acestea, CJUE a făcut o distincție clară între situațiile în care avocații oferă consiliere juridică sau își exercită funcțiile legate de reprezentarea clienților în fața instanțelor, activități care rămân protejate de secretul profesional. În aceste cazuri, obligația de raportare nu este aplicabilă, deoarece ar putea submina independența avocatului și relația de încredere între acesta și clientul său.

Independența avocatului trebuie garantată, iar avocații nu pot fi obligați să își compromită rolul de consiliere juridică și reprezentare prin obligații de raportare care ar încălca secretul profesional.

Obligațiile de raportare se aplică doar în cazuri specifice, cum ar fi cele în care avocații participă activ la tranzacții financiare sau imobiliare în numele clienților lor. Aceste obligații nu se aplică atunci când avocatul își desfășoară activitatea esențială de consiliere sau reprezentare juridică.

Secretul profesional al avocaților rămâne protejat, în special în cazul activităților de consiliere juridică și reprezentare în fața instanțelor. Orice obligație care ar compromite această protecție ar fi incompatibilă cu dreptul la apărare și cu principiul independenței avocatului.

În concluzie, în cauza C-694/20 CJUE a menținut un echilibru fragil între necesitatea de a combate spălarea banilor și de a proteja sistemul financiar și necesitatea de a respecta independența și secretul profesional al avocaților. Curtea a subliniat că avocații trebuie să își poată desfășura

activitatea de consiliere juridică și de apărare a clientului în mod independent, fără teama că ar putea încălca obligații legale de raportare care ar afecta încrederea client-avocat și dreptul la apărare.

Hotărârea CJUE din 29 iulie 2024 - Belgian Association of Tax Lawyers și alții împotriva Premier ministre/Eerste Minister (cauza [C-623/22](#))

- *Cerința referitoare la poziția și la calitatea de avocat independent pe care trebuie să le aibă consilierul de la care provine corespondența susceptibilă să fie protejată este bazată pe o concepție a rolului avocatului considerat colaborator al justiției și care trebuie să furnizeze, în deplină independență și în interesul superior al acesteia, asistența legală de care clientul are nevoie*

În această hotărâre, CJUE reafirmă exceptarea avocaților de la aplicabilitatea art. 8ab din Directiva DAC 6, conform căruia intermediarii trebuie să depună la autoritățile competente informațiile aflate la cunoștința, în posesia sau sub controlul lor cu privire la modalitățile transfrontaliere care fac obiectul raportării. De data aceasta, CJUE precizează că excepția se aplică numai unui avocat („advocaat”/ „avocat”), nu și altor profesioniști supuși secretului profesional, precum consilierii fiscali, contabilii, auditorii și notarii. Astfel, CJUE confirmă încă o dată în mod explicit rolul fundamental al avocaților într-o societate democratică și poziția lor specială în cadrul organizării judiciare a statelor membre.

Astfel cum a statuat de asemenea Curtea, protecția specifică pe care articolul 7 din cartă și articolul 8 paragraful 1 din CEDO o acordă secretului profesional al avocaților se justifică prin faptul că avocaților li se încredințează o misiune fundamentală într-o societate democratică, și anume apărarea justițiabililor. Această misiune fundamentală cuprinde, pe de o parte, cerința, a cărei importanță este recunoscută în toate statele membre, ca orice justițiabil să aibă posibilitatea de a se adresa fără nicio constrângere avocatului său, a căruia profesie înglobează, în mod inerent, acordarea, cu independență, de consultanță juridică tuturor celor care au nevoie și, pe de altă parte, cea, corelativă, de loialitate a avocatului față de clientul său.

Cerința referitoare la poziția și la calitatea de avocat independent pe care trebuie să le aibă consilierul de la care provine corespondența susceptibilă să fie protejată este bazată pe o concepție a rolului avocatului considerat colaborator al justiției și care trebuie să furnizeze, în deplină independență și în interesul superior al acesteia, asistența legală de care clientul are nevoie. Contrapondera acestei protecții este disciplina profesională, impusă și controlată în interesul general.

Deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la independența avocatului

Principalele concluzii care se desprind din Deciziile CtEDO cu privire la independența avocaților sunt:

- Deciziile CtEDO privind independența avocatului au stabilit câteva principii importante:
- Avocații trebuie să fie liberi să își exprime opiniile, inclusiv critici la adresa sistemului judiciar, fără a fi supuși la represalii disproporționate
- Inducerea unui climat de teamă prin sancționarea avocaților poate afecta independența lor
- Independența avocaților nu le oferă o libertate nelimitată de exprimare atunci când critică sistemul

judiciar, ci trebuie să fie exercitată cu respect pentru cadrul legal și profesional în care își desfășoară activitatea

- Confidențialitatea între avocat și client este protejată, iar orice măsură care ar putea afecta această confidențialitate și, implicit, independența avocatului, trebuie să fie proporțională și justificată de un interes public major.
- Reglementările profesionale care limitează anumite aspecte ale activității avocaților (publicitate, conflicte de interese) trebuie să fie echilibrate cu nevoia de a proteja demnitatea și independența profesiei.
- Obligația de raportare, nu încalcă independența avocatului, dacă existau protecții legale suficiente pentru a preveni abuzurile

În concluzie, CtEDO recunoaște independența avocatului ca o componentă vitală a unui sistem de justiție echitabil și funcțional, esențială pentru protejarea drepturilor fundamentale.

Selecție de Decizii CtEDO care ating problema independenței avocaților

Decizia CtEDO din 24 februarie 1994 - „[Casado Coca v. Spania](#)”

- *Regulamentele care impun anumite limite publicității avocatului sunt justificate pentru a proteja demnitatea și independența profesiei*

În acest caz, un avocat a fost sancționat disciplinar pentru publicitate comercială, ceea ce era interzis conform regulilor profesiei. CtEDO a analizat sancțiunea în contextul articolului 10 privind libertatea de exprimare și a concluzionat că regulamentele care impun anumite limite publicității avocatului sunt justificate pentru a proteja demnitatea și independența profesiei. Curtea a considerat că măsurile disciplinare impuse erau proporționale și în conformitate cu necesitatea de a menține încrederea publicului în avocați.

CtEDO a confirmat că, deși avocații au dreptul la libertatea de exprimare, această libertate poate fi restricționată prin reglementări profesionale care urmăresc să protejeze integritatea profesiei și să asigure independența și responsabilitatea avocaților față de sistemul de justiție și față de public.

Decizia CtEDO din 20 mai 1998 „[Schöpfer v. Elveția](#)”

- *Independența avocaților nu le oferă o libertate nelimitată de exprimare atunci când critică sistemul judiciar, ci trebuie să fie exercitată cu respect pentru cadrul legal și profesional în care își desfășoară activitatea*

În acest caz, CtEDO a abordat problema independenței avocaților în legătură cu libertatea de exprimare și conduita profesională a acestora. Reclamantul, care era avocat, a fost sancționat disciplinar pentru declarații pe care le-a făcut într-o conferință de presă, criticând modul în care autoritățile judiciare gestionau o anumită investigație penală în care el era implicat ca apărător. Schöpfer a susținut că aceste sancțiuni au încălcat libertatea sa de exprimare, garantată de articolul

10 din Convenție.

CtEDO a recunoscut că avocații au dreptul la libertatea de exprimare în exercitarea profesiei lor, însă a subliniat că aceasta trebuie exercitată într-un mod care respectă integritatea sistemului judiciar și demnitatea profesiei de avocat. Avocații joacă un rol important în administrarea justiției, iar prin poziția lor trebuie să fie deosebit de atenți în criticile lor publice, pentru a nu afecta încrederea în sistemul de justiție.

CtEDO a remarcat că, deși avocații trebuie să fie independenți și să aibă libertatea de a critica sistemul judiciar atunci când este cazul, acest drept nu este absolut. În cazul lui Schöpfer, Curtea a considerat că sancțiunile aplicate de autoritățile elvețiene nu au fost disproporționate, având în vedere că avocatul a făcut acuzații grave împotriva autorităților judiciare fără a avea dovezi suficiente pentru a susține aceste afirmații.

Curtea a decis că nu a existat o încălcare a articolului 10 din Convenție în acest caz, considerând că sancțiunile disciplinare impuse avocatului Schöpfer au fost proporționale și necesare într-o societate democratică pentru a proteja reputația și autoritatea sistemului judiciar. CtEDO a subliniat că independența avocaților trebuie exercitată în echilibru cu responsabilitatea profesională, în special atunci când aceștia fac declarații publice care pot afecta integritatea justiției. Prin urmare, independența avocaților nu le oferă acestora o libertate nelimitată de exprimare atunci când critică sistemul judiciar, ci trebuie să fie exercitată cu respect pentru cadrul legal și profesional în care își desfășoară activitatea.

Decizia CtEDO din 6 decembrie 2012 - „[Michaud v. Franța](#)”

- *Obligația de raportare, așa cum era reglementată în acest caz, nu a încălcat independența avocatului, deoarece existau protecții legale suficiente pentru a preveni abuzurile*

Acest caz a abordat obligațiile impuse avocaților prin legislația de prevenire a spălării banilor, care cerea raportarea suspiciunilor privind activitățile ilegale ale clienților. Avocatul a contestat această legislație pe motiv că obligațiile impuse îi afectau confidențialitatea și independența. CtEDO a recunoscut că articolul 8 privind protecția vieții private și a corespondenței a fost afectat. Deși Curtea a considerat că prevenirea spălării banilor este un obiectiv legitim, a subliniat că măsurile legislative trebuie să fie proporționale și să nu afecteze esența independenței avocatului.

Barourile au susținut în special că, prin extinderea la avocați a obligației de a informa autoritățile competente cu privire la orice tranzacții pe care le cunoșteau sau le bănuiau că sunt legate de spălarea banilor, legislația în cauză a încălcat principiile confidențialității profesionale și ale independenței avocatului, care sunt aspecte esențiale ale dreptului fundamental la un proces echitabil și ale dreptului la apărare.

CtEDO a subliniat că măsurile legislative de prevenire a spălării banilor sunt justificate din motive de interes public. Totuși, obligația avocaților de a raporta tranzacții suspecte ridică o problemă, deoarece poate afecta relația de încredere dintre avocat și client și, implicit, independența avocatului.

În acest caz, CtEDO a constatat că legislația franceză includea garanții importante. De exemplu, avocații erau obligați să raporteze doar în cazurile în care acționau ca intermediari în tranzacții financiare (nu în activitatea lor de consiliere juridică sau de apărare). De asemenea, aceștia aveau

posibilitatea de a adresa raportul către decanul baroului, care putea analiza situația și să decidă dacă informațiile ar trebui transmise autorităților.

Curtea a decis că reglementările în cauză nu constituie o încălcare a articolului 8 al Convenției deoarece statul francez a reușit să găsească un echilibru între necesitatea combaterii spălării banilor și protecția secretului profesional și a independenței avocaților, având în vedere garanțiile oferite de legislație. Prin urmare, că obligația de raportare, așa cum era reglementată în acest caz, nu a încălcat independența avocatului, deoarece existau protecții legale suficiente pentru a preveni abuzurile.

Decizia CtEDO „[Morice v. Franța](#)” (2015)

- *Inducerea unui climat de teamă prin sancționarea avocaților poate afecta independența lor*

Acest caz a avut un impact semnificativ asupra jurisprudenței CEDO referitoare la libertatea de exprimare și independența avocaților. Avocatul Morice a fost condamnat pentru defăimare după ce a criticat public comportamentul a doi judecători de instrucție într-un dosar extrem de mediatizat. CEDO a decis că sancțiunile aplicate au constituit o încălcare a articolului 10 privind libertatea de exprimare, subliniind că avocații joacă un rol important în sistemul de justiție și trebuie să aibă dreptul de a critica modul în care se desfășoară procesele, fără a fi expuși la sancțiuni disproporționate. Avocații trebuie să aibă libertatea de a critica sistemul judiciar atunci când consideră că acesta nu funcționează corect, atât timp cât critica lor este făcută într-un mod profesional și nu abuziv.

Inducerea unui climat de teamă prin sancționarea avocaților poate afecta independența lor. Avocatul trebuie să beneficieze de independență și de protecție împotriva presiunilor care ar putea afecta capacitatea sa de a acționa liber și în interesul clientului său. Totuși, această libertate nu este absolută; avocații trebuie să acționeze cu un nivel corespunzător de respect față de judecători și să evite atacuri personale nejustificate.

CCBE: PROIECTUL PENTRU O VIITOARE CONVENȚIE PRIVIND PROTECȚIA PROFESIEI DE AVOCAT

- **Convenția urmărește să consolideze protecția avocaților și dreptul acestora de a profesa liber și independent pentru a se asigura că drepturile fiecăruia sunt protejate**

Potrivit informării Consiliului Barourilor și Societăților de Drept din Europa (CCBE), între 19-21 noiembrie 2024, draftul Convenției Europene privind protecția profesiei de avocat va fi adoptat de Comitetul european pentru cooperare juridică (CDCJ).

Va urma verificarea în grupul de lucru dedicat proiectului - Group on Legal Cooperation GR-J, iar ulterior va fi transmis Adunării Parlamentare pentru opinie, înainte de examinarea finală și adoptarea de către Comitetul de Miniștri (estimare - 14 mai 2025).

Adoptarea unui instrument juridic pentru protecția avocaților, obligatoriu pentru statele membre a pornit de la constatarea că, avocații, atât individual, cât și instituțional, sunt din ce în ce mai mult ținta unor atacuri de tot felul care pun în dificultate, chiar în pericol, exercitarea independentă și sigură a profesiei lor. În 2020, Comitetul European pentru Cooperare Juridică (CDCJ) al Consiliului Europei a analizat posibile acțiuni pentru a asigura un nivel adecvat de protecție a avocaților în exercitarea profesiei lor. Acesta a analizat [fezabilitatea unui nou instrument juridic european](#), luând în considerare posibilele alternative prin care ar putea fi îmbunătățită protecția avocaților, având în vedere instrumentele internaționale existente, în special [Recomandarea Comitetului de Miniștri R\(2000\)21 privind libertatea de exercitare a profesiei de avocat](#) și Convenția europeană a drepturilor omului, precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pe baza acestui studiu, Comitetul de Miniștri a înființat începând cu ianuarie 2022 un Comitet de experți pentru protecția avocaților (CJ-AV). CJ-AV este format din 15 reprezentanți ai statelor membre, precum și din participanți și observatori, astfel cum se prevede în mandatul adoptat. Comitetul are sarcina de a elabora un instrument juridic care vizează consolidarea protecției profesiei de avocat și a dreptului de a exercita profesia fără prejudecăți sau restricții, sub autoritatea Comitetului de Miniștri și a Comitetului European de Cooperare Juridică (CDCJ).

CJ-AV se întrunește de 3 ori pe an, în ședință închisă. Accesul la informații despre reuniunile și documentele specifice ale CJ-AV este disponibil mai jos sau, în funcție de clasificarea lor, poate fi consultat în conformitate cu [Rezoluția Res\(2001\)6 privind accesul la documentele Consiliului Europei](#).

O Convenție Europeană pentru apărarea profesiei de avocat
Un pas mic pentru profesia de avocat, un pas mare pentru statul de drept
Consiliul Barourilor și Societăților de Avocatură din Europa (CCBE) reprezintă barourile și societățile de avocatură din 46 de țări, iar prin intermediul acestora peste 1 milion de avocați europeni.
La 11 septembrie 2024, Comitetul de experți pentru protecția avocaților (CJ-AV) al Consiliului Europei

a finalizat elaborarea unei Convenții Europene privind protecția profesiei de avocat – o etapă semnificativă într-o călătorie începută în 2015, cu sprijin puternic din partea CCBE.

Proiectul de Convenție trebuie acum examinat și aprobat de către Comitetul European pentru Cooperare Juridică (CDCJ) la următoarea sa reuniune plenară din **19-21 noiembrie 2024**. Proiectul de Convenție va fi ulterior supus procedurilor interne de adoptare ale Consiliului Europei, ducând la revizuirea finală și adoptarea Convenției, preconizată de către Comitetul de Miniștri **în prima jumătate a anului 2025**.

De ce avem nevoie de o Convenție care să protejeze avocații?

Fără avocați liberi și independenți, nu poate exista justiție. Imaginați-vă o lume fără justiție – fără protecție pentru cei nevinovați, fără răspundere pentru vinovați. Într-o astfel de lume, ar domni haosul. Cu toate acestea, fără avocați liberi și independenți, acest scenariu de coșmar ar putea deveni realitate. Nu doar avocații stau în prima linie, ci însăși justiția.

În 2015, ne-am pus o întrebare esențială: **Cum îi protejăm pe cei care protejează justiția?** Răspunsul a fost clar: avem nevoie de o Convenție Europeană privind protecția profesiei de avocat; un instrument juridic obligatoriu pentru a se asigura că **avocații pot profesa fără teamă, fără prejudcăți și fără constrângeri nejustificate.**

Într-adevăr, **avocații sunt adesea ținta diferitelor atacuri din singurul motiv că încearcă să apere drepturile clienților.** În multe situații, avocații sunt vizați fie pentru că sunt identificați cu clientul lor, fie pentru rolul lor activ și vocal în apărarea drepturilor omului sau a clienților în cazuri sensibile, în funcție de situația din fiecare țară.

În plus, **atacurile împotriva avocaților nu vizează doar avocații individuali, ci, uneori, vizează și împiedicarea independenței profesiei de avocat în ansamblu prin evoluții politice și de reglementare** în care autoritățile de stat încearcă să încalce independența acestora sau alte principii fundamentale ale profesiei, cum ar fi principiul confidențialității avocat-client.

Într-o societate guvernată de statul de drept, drepturile fiecăruia trebuie protejate, iar avocații trebuie să poată proteja în mod liber și independent aceste drepturi.

Care sunt obiectivele Convenției?

Convenția **urmărește să consolideze protecția avocaților și dreptul acestora de a profesa liber și independent pentru a se asigura că drepturile fiecăruia sunt protejate.** Pentru a obține cea mai eficientă protecție, Convenția va stabili standarde minime cuprinzătoare **pentru a proteja nu numai drepturile și protecția avocaților individuali, ci și pe cele ale Barourilor și Societăților de Avocați (asociații profesionale).** Lucrul acesta este crucial pentru menținerea statului de drept, asigurarea accesului la justiție și susținerea drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor.

În special, convenția va garanta **independența și autogovernarea asociațiilor profesionale,** precum și rolul acestora în promovarea și reprezentarea intereselor și bunăstării avocaților, apărarea independenței și a rolului lor social, stabilirea și **susținerea standardelor profesionale de conduită și**

facilitarea accesului la profesie și la formarea continuă.

Convenția se va asigura, de asemenea, că **asociațiile profesionale sunt consultate în mod corespunzător** în legătură cu modificările de reglementare și legislative referitoare la exercitarea și reglementarea profesiei.

În plus, Convenția va asigura că **admiterea** în profesie și procedurile și **deciziile disciplinare rămân obiective și echitabile.**

De asemenea, se va asigura că avocații pot oferi, fără ingerințe nejustificate, consiliere și reprezentare juridică, pot să acceseze clienții cu promptitudine (chiar și în detenție), să obțină materialele necesare de la autorități pentru cazul pe care îl apără, să comunice cu instanțele, să depună moțiuni, să participe activ la proceduri și să informeze publicul cu privire la serviciile prestate. De asemenea, se va asigura că avocații sunt protejați de răspunderea civilă sau penală pentru orice declarații orale sau scrise făcute cu bună-credință și cu diligența convenită în timp ce își reprezintă clienții în procedurile judiciare.

Cel mai important, Convenția **va garanta dreptul și obligația avocaților de a comunica în mod confidențial atât cu clienții lor, cât și cu potențialii clienți și de a nu divulga informații confidențiale.**

Această protecție este crucială pentru statul de drept și pentru protecția drepturilor clienților. Prin urmare, această protecție se va extinde și asupra oricărei persoane („non-avocat”) care lucrează cu un avocat atunci când este direct implicată în susținerea activităților profesionale ale avocaților, precum și asupra celor angajați și colaboratori ai asociațiilor profesionale.

În plus, Convenția va garanta că **avocații nu sunt identificați cu clienții lor sau cu cauza clientului lor.**

În plus, Convenția **va consolida libertatea de exprimare a avocaților și a asociațiilor profesionale.**

Mai mult, Convenția va prevedea și o serie de măsuri de protecție în situațiile în care avocații sunt privați de libertate sau în care fac obiectul unei percheziții și sechestrare. Aceste măsuri de protecție vor asigura, de asemenea, că avocații își pot desfășura activitățile profesionale fără a fi ținta vreunei forme de atac fizic, amenințare, hărțuire sau intimidare sau orice obstacol sau ingerință nejustificată.

Care este valoarea adăugată a acestei convenții?

Există mai multe principii și recomandări internaționale pentru protejarea avocaților, dar niciunul dintre ele nu este obligatoriu din punct de vedere juridic. Drept urmare, aceste protecții pot fi încălcate cu consecințe reduse sau deloc, lăsând victimele fără mecanisme de recurs sau de aplicare eficiente.

Această convenție va fi obligatorie, oferind, prin urmare, **o bază legală solidă pentru a acționa în situațiile în care avocații sunt vizați în legătură cu activitățile lor profesionale de apărare și protejare a cetățenilor.**

Și, pentru a-și asigura eficacitatea, Convenția va stabili, de asemenea, **un mecanism de monitorizare**

care va supraveghea implementarea sa de către statele membre. De asemenea, va deschide posibilitatea statelor care nu sunt membre ale Consiliului Europei să se alăture, extinzându-și aria de protecție dincolo de Europa.

În plus, spre deosebire de alte convenții internaționale, această convenție **nu va permite nicio rezervă**, ceea ce înseamnă că, odată cu intrarea în vigoare, toate drepturile și măsurile de protecție pe care le prevede trebuie să fie pe deplin respectate.

Cum putem sprijini?

Pentru adoptarea Convenției, este necesară aprobarea Comitetului Miniștrilor, care include miniștrii celor 46 de state membre ale Consiliului Europei, în prima jumătate a anului 2025.

Pentru a proteja o lume guvernată de statul de drept și de valorile democratice, în care drepturile tuturor sunt protejate, vă îndemnăm să susțineți sprijinul țării dumneavoastră pentru această Convenție.

Să ne asigurăm că avocații își pot exercita profesia fără teamă, susținând justiția și protejând drepturile tuturor.

Urmărește știrile despre Convenție
pe LinkedIn și ccbe.eu.

[Mai mult](#)